

MAANKÄYTTÖÄ MATKAILUSSA

Kylpylähotelli Päiväkummun asemakaavan muutos

Heidi Lehtonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2009

Matkailu
Matkailu- ja ravitsemisala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) LEHTONEN, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 16.11.2009
	Sivumäärä 68	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi MAANKÄYTTÖÄ MATKAILUSSA Kylpylähotelli Päiväkummun asemakaavan muutos		
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) TÖRN, Anne		
Toimeksiantaja(t) Karjalohjan kunta		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työn toimeksiantaja oli Karjalohjan kunta. Työn tavoitteena oli selvittää Karjalohjalla sijaitsevan kylpylähotelli Päiväkummun asemakaavan muutoksen ja sitä seuraavan laajennuksen vaikutuksia lähialueen asukkaisiin ja kuntaan. Lisäksi tutkittiin, miten matkailun lisääntymiseen suhtaudutaan Karjalohjalla. Mielenkiinnon kohteena olivat eri osapuolien näkemyserot näissä asioissa sekä kestävä kehityksen periaatteiden toteutuminen.</p> <p>Tutkimuksen pääasiallisena aineistona käytettiin seitsemää puolistrukturoituna tehtyä teemahaastattelua. Tutkimuksessa haastateltiin kolmea alueen naapuria, yhtä lähialueella asuvaa, kahta luottamusmiestä sekä yrityksen johtajaa. Lisäksi aineistona käytettiin kaavaluonnoksesta tehtyjä huomautuksia sekä kaavasta tehtyjä valituksia.</p> <p>Haastattelujen perusteella matkailun lisääntymiseen Karjalohjalla yleisesti suhtauduttiin erittäin positiivisesti. Kylpylähotellin naapurit sen sijaan eivät halunneet matkailun lisääntyvän kylpylähotellin alueella. Laajennuksen vaikutuksista lähialueen asukkaisiin oli ristiriita naapureiden ja muiden haastateltavien välillä. Naapureiden mielestä laajennus aiheuttaa heille häiriötä monilla tavoilla. Sen sijaan muiden näkökulmasta vaikutukset naapureihin eivät olleet olennaisia. Näkemyserojen vuoksi kylpylähotelliin kehittämiseen näytti liittyvän ristiriita myös sosiaalisesti kestävä kehityksen kannalta.</p> <p>Työstä hyötyvät sekä Karjalohjan kunta, kylpylähotelli Päiväkumpu että alueen asukkaat. Kunta ja yritys saavat paremman käsityksen lähialueen asukkaiden suhtautumisesta laajennukseen, sen vaikutuksiin sekä matkailun lisäämiseen ylipäänsä. He voivat saada myös uutta näkökulmaa kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan. Asukkaat puolestaan hyötyvät, koska heidän näkemyksensä tulee esille ja mahdollisesti sillä on vaikutusta kaavoitukseen jatkossa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kestävä kehitys, sosiaaliset vaikutukset, kaavoitus, paikallisväestö, ristiriidat, kylpylähotelli Päiväkumpu		
Muut tiedot		

Author(s) LEHTONEN, Heidi	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 16112009
	Pages 68	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title LAND USE IN TOURISM Change in the City Plan of Spa Hotel Päiväkumpu		
Degree Programme Degree Programme in Tourism		
Tutor(s) TÖRN, Anne		
Assigned by Municipality of Karjalohja		
<p>Abstract</p> <p>The research was conducted for the municipality of Karjalohja and its aim was to find out how the change of the city plan and the enlargement of the Spa Hotel Päiväkumpu will affect the residents of the neighboring areas and the municipality. Another aim was to examine the attitudes towards the growing tourism in Karjalohja. A focus was on comparing the opinions between different parties and seeing how sustainable development was realized in the process of the change of the city plan and in general.</p> <p>The information was collected by seven semi-structured theme interviews. Three neighbors, one living near the spa hotel, two shop stewards and the manager of the spa hotel were interviewed. In addition, various documents concerning the process were used.</p> <p>According to the interviews the attitudes towards growing tourism in Karjalohja in general were positive. The neighbors of the spa hotel did not wish there to be more tourists in the spa hotel. There was a disagreement over the impacts of the spa hotels' extension between the neighbors and the others. The neighbors considered the extension to cause them many inconveniences. However, the others considered that the extension would not have major impacts on the neighbors. Due to the disagreement in opinions, there was also a contradiction in terms of social sustainability.</p> <p>The research will benefit the municipality of Karjalohja, Spa Hotel Päiväkumpu and the residents of the area. They can all have a better understanding of the local people's opinions and have new perspectives to sustainable development. The research will also benefit the residents near the Spa Hotel Päiväkumpu because their views will be expressed and taken into consideration when executing similar projects in the future.</p>		
Keywords Sustainable development, social effects, city planning, local people, conflicts, Spa Hotel Päiväkumpu		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS.....	6
3 LAKI KAAVOITUKSEN RAAMINA	8
3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteet ja kaavoitus eri hallinnon tasoilla	8
3.2 Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa	10
3.3 Kylpylähotelli Päiväkummun kaavoituksen vaiheet	13
3.4 Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa	15
4 ARVOJEN JA RISTIRIITOJEN VAIKUTUS KAAVOITUKSEEN.....	17
4.1 Arvojen vaikutus päätöksentekoon	17
4.2 Nimby	18
5 KESTÄVÄN KEHITYKSEN MERKITYS KAAVOITUKSESSA JA MATKAILUSSA	20
5.1 Kestävän kehityksen käsitteen synty	20
5.2 Sosiaalisesti kestävä kehitys.....	22
5.3 Kestävä matkailu	23
5.4 Kestävä kehitys maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa	25
6 MATKAILU JA SEN VAIKUTUKSET	28
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	30
7.1 Tutkimusmenetelmät	30
7.2 Aineiston keruu	33
8 TULOKSET	34
8.1 Kylpylähotellin laajennuksen positiiviset puolet	34
8.3 Ristiriidat toimijoiden välillä	38
8.4 Suhtautuminen matkailun lisääntymiseen Karjalohjalla	43

	2
8.5 Osallistuminen kaavoitusprosessiin ja kokemuksia prosessista.....	45
8.6 Kestävän kehityksen merkitys kaavamuutoksessa.....	47
9 POHDINTA	49
LÄHTEET	55
LIITTEET.....	60
Liite 1. Havainnekartta Päiväkummun kaavasta	60
Liite 2. Kaavakarttaehdotus.....	61
Liite 3. Haastattelurunko - naapurit ja lähialueen asukas.....	62
Liite 4. Haastattelurunko - luottamusmiehet	64
Liite 5. Haastattelu - yrityksen johtaja	65
Liite 6. Kylpylähotelli Päiväkumpu järveltä päin	67
Liite 7. Kylpylähotelli Päiväkummun sisäänkäynti	67
Liite 8. Ilmakuva kylpylähotelli Päiväkummusta	68
 KUVIO 1. Kaavaprosessin kulku kunnassa.....	 12

1 JOHDANTO

”Jos naapureita vaan on olemassa, niin kaikki ei voi olla samaa mieltä kuin sinä olet.”

(Eskola 2009.)

Oma koti tai loma-asunto on paikka, jossa haluaa nauttia olostaan ja rentoutua, ja etenkin maalla siihen liittyvät rauhallisuus ja puuhastelu omalla tontilla. Voit vaikuttaa siihen, minkälaista omalla tontillasi on, mutta et voi aina valita naapureitasi. Maankäyttöön ja naapuruuteen liittyikin paljon haasteita ja ristiriitoja. Omasta alueesta ja itselle tärkeistä asioista halutaan pitää kiinni, eikä välttämättä osata ajatella asiaa toisen kannalta. Ristiriitoja saattaa syntyä, jos naapuri suunnittelee tontilleen jotain, mikä vaikuttaa omaan olemiseesi tontilla. Maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa pitäisi löytää jonkinlainen kompromissi eri tahojen intressien kesken. Kompromissikaan ei ratkaise kaikkia ongelmia, eikä lopputulos ole välttämättä tasapuolinen eri osapuolten näkökulmista.

Maankäyttö ja kaavoitus vaikuttavat paljon myös matkailualaan. Kaavoituksella ja kaavoitusprosesseihin osallistuvilla henkilöillä on siten suuri rooli matkailualan kehittämistä. Uutta kaavaa tai kaavamuutosta suunniteltaessa kuunnellaan myös ihmisiä ja yhteisöjä, joihin sillä voi olla vaikutuksia. Näin ollen kaavoitusprosessi on monen eri toimijan näkökulmien summa. Suomessa matkailun vaikutuksia sekä paikallisväestön että luonnon kannalta on tutkittu erityisesti Lapin matkailukeskuksissa. Muilla alueilla matkailun vaikutuksia on tutkittu huomattavasti vähemmän. Päättäjien ja virkamiesten asenteita matkailuun ei ole juurikaan tutkittu Suomessa, vaikka heillä on keskeinen asema matkailun kehittämisessä (Rämet, Kauppila & Saarinen 2003, 7). Vaikka matkailu ei olisi alueella kovin massiivista, on sillä väistämättä vaikutuksia lähiympäristöön ja sen ihmisiin. Sen vuoksi on mielestäni hyvä tutkia myös muita kuin Lapin alueita paikallisten ihmisten näkökulmasta ja ottaa myös päättäjien näkökulma huomioon.

Karjalohjalla ja sen lähialueilla on paljon kesämökkejä ja mökkiyrittäjiä, joten matkailijoita on varsinkin kesäisin paljon. Varsinaisia matkailukeskuksia ei puolestaan ole, mutta

yhteistyötä pyritään kehittämään eri kuntien ja toimijoiden kesken. Suomen matkailustrategian mukaan tavoitteena on kehittää matkailupalvelujen saatavuutta ja markkinointia ja samanlaisia pyrkimyksiä on myös Länsi-Uusimaalla. Tämän vuoksi olisi tärkeää tutkia paikallisten asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia jo hyvissä ajoin, jotta suunnittelussa onnistuttaisiin mahdollisimman hyvin.

Tutkimuksen toimeksiantaja on Karjalohjan kunta, jolle itse tarjouduin tekemään tutkimusta. Tutkimuksen tarkoituksen on selvittää Karjalohjan kylpylähotellin Päiväkummun laajentamissuunnitelmia varten tehdyn asemakaavan muutoksen vaikutuksia lähialueen asukkaisiin sekä kuntaan. Tarkoituksena on myös selvittää haastatteluiden avulla, miten laajennussuunnitelmat toteutuvat kestävä kehityksen puitteissa. Lisäksi selvitetään, miten Karjalohjalla suhtaudutaan matkailun ja matkailijoiden lisääntymiseen yleisesti. Eri-tyisenä kiinnostuksen kohteena on, miten eri toimijoiden mielipiteet ja näkemykset eroavat toisistaan.

Työn aihe nousi halusta yhdistää matkailun opinnot ammattikorkeakoulussa ja yhteiskuntapolitiikan opinnot yliopistossa. Halusin tehdä tutkimuksen liittyen jotenkin kotikuntaani Karjalohjaan tai ylipäätään Länsi-Uusimaahan. Kylpylähotellin laajentamiseen liittyvässä asemakaavan muutosprosessin tutkimuksessa yhdistyvät yhteiskuntapolitiikan, kestävä kehityksen sekä matkailun ja sen vaikutusten tutkiminen. Sosiaaliset vaikutukset tuntuvat jäävän kaikilla näillä tutkimuksen aloilla vähemmälle huomiolle kuin esimerkiksi ekologiset vaikutukset. Tämän vuoksi halusin itse tutkia, mitä sosiaalisilla vaikutuksilla oikeastaan tarkoitetaan ja miten sosiaalisesti kestävästi kyseinen hanke toteutetaan. Kestävään kehitykseen ja matkailun vaikutuksiin keskittyvä kirjallisuus painottaa, ettei kestävyys eri ulottuvuuksia voi irrottaa toisistaan, vaan ne liittyvät kaikki toisiinsa ja niiden täytyy olla tasapainossa. Sen vuoksi tässä tutkimuksessakin käsitellään myös muita kuin sosiaalisia vaikutuksia ja sosiaalisesti kestävä kehityksen ulottuvuuksia.

Aineistona tutkimuksessa käytin seitsemää puolistrukturoituna toteutettua teemahaastattelua ja kuutta kaavaehdotuksesta tehtyä huomautusta sekä kahta kaavasta Helsingin hallinto-oikeudelle tehtyä valitusta. Tutkimuksen aineistona ja lähteinä on myös kunnanhallituksen ja -valtuuston pöytäkirjoja sekä kaavatoimikunnan muistioita. Yrityksen johtajan haastattelua käytän sekä lähteenä että aineistona tuloksissa, joten sen vuoksi viittauksia

tähän haastatteluun on jo ennen tulos-osiota. Samoin Karjalohjan kunnanhallituksen pöytäkirjoja käytän sekä lähteenä että aineistona. Kun niitä käytetään aineistona tulosten yhteydessä, en käytä niissä lähdeviitteitä. Paikkakunnan pienuuden ja osallisten vähyyden vuoksi en käytä myöskään haastatteluista otetuissa sitaateissa tietoja vastaajasta luottamuksellisuuden lisäämiseksi.

Alun perin tarkoituksena oli tehdä myös sisällönanalyysia prosessiin liittyvästä lehtikirjoittelusta analysoimalla yleisönosaston kirjoituksia alueella ilmestyvässä lehdessä, Länsi-Uusimaassa. Kirjoituksia ei kuitenkaan löytynyt yhtään kappaletta tutkimaltani ajanjaksolta, joten sisällönanalyysi jäi toteuttamatta. Tutkimuksen rajaamiseksi valitsin tutkimuskohteeksi vain kuusi kertaa viikossa ilmestyvän Länsi-Uusimaan. Toisen paikallislehden, kaksi kertaa viikossa ilmestyvän Ykkössanomien, jätin kokonaan tarkastelematta.

Tutkimuksessa selvitetään ensin toimintaympäristöä ja sen jälkeen kaavoitukseen liittyvää lainsäädäntöä. Kaavoituksen yhteydessä kerrotaan myös siihen usein liittyvistä kiistoista sekä päätöksentekoon vaikuttavista asioista. Koska tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita erityisesti kaavamuutoksen vaikutuksista lähialueen ihmisiin, on kaavoituksen vuorovaikutukseen sekä sosiaalisten vaikutusten arviointiin keskitytty enemmän kuin muihin vaikutuksiin. Sen jälkeen käsitellään kestävästä kehitystä yleisesti ja sen jälkeen kestävästä kehityksestä matkailussa sekä kaavoituksessa. Koska painopiste on pääasiassa kestävä kehityksen periaatteiden noudattamisessa ja kaavoitukseen liittyvien ristiriitojen selvittämisessä, matkailun vaikutuksia on työssä selvitetty pintapuolisesti.

Tämän jälkeen selvitän tutkimuksen etenemistä ja aineistoa, minkä jälkeen siirryn haastatteluista sekä huomautuksista ja valituksista esiin tuleviin tuloksiin. Pidän molempia lähteitä tärkeinä, sillä molemmissa tulee ilmi ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia kaavoitusprosessista ja yrityksen laajentumisen vaikutuksista. Käsitelen tuloksia molemmista aineistoista samassa yhteydessä, jotta niiden yhteneväisyydet ja toisaalta myös erot tulevat paremmin esille.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Karjalohja

Karjalohja on noin 1 500 asukkaan kunta Länsi-Uusimaalla (Perustiedot). Se sijaitsee noin tunnin ajomatkan päässä sekä Helsingistä että Turusta (Päiväkumpu 2009). Karjalohjan kunnan alue on luonnoltaan, maisemaltaan ja rakennuskannaltaan arvokasta ja hyvin säilynyttä. Maisemakuva on monipuolinen ja kunnassa on useita Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvia alueita. Sen lisäksi Karjalohjalla on myös perinnemaisemia ja arvokkaita kallioalueita, kalkkikallioita, lehtoja sekä muutama arvokas suo. Kunnan alueella on myös useita kivistä asuinpaikkoja. (Matkailu.)

Karjalohjalla on noin 800 vakituiseen asumiseen tarkoitettua kiinteistöä. Vapaa-ajan asuntoja on puolestaan noin 1 600. Osa näistä on ympärivuotisessa käytössä, ja osa on käytössä vain kesäaikaan. (Lehtonen 2009.) Lisäksi Karjalohjalla on kymmenkunta mökkejä vuokraavaa yritystä, joilla on yhdestä kymmeneen mökkiä vuokralla (Matkailu). Kesäaikaan kunnan ”asukasluku” kasvaa noin kolminkertaiseksi mökkiläisten myötä. Karjalohjan suurin yritys on kylpylähotelli Päiväkumpu (Hartikainen 2008, 6). Matkailun voidaan siis sanoa olevan tärkeä ja olennainen osa Karjalohjaa.

Kylpylähotelli Päiväkumpu

Kylpylähotelli Päiväkumpu sijaitsee Karjalohjan kirkonkylällä, läntisellä Uudellamaalla. Päiväkumpu kuuluu Solaris-kylpylöihin, joita ovat myös kylpylähotelli Rauhalahti Kuopiossa ja Summassaari Saarijärvellä. Päiväkummussa on kylpylän lisäksi tarjolla kauneus- ja kylpylähoitoja, terveystalvelut sekä kuntoutusta. (Solaris Kylpylät, 2, 15.) Päiväkumpu on Karjalohjan suurin yritys, joka työllistää noin 60 henkilöä (Hartikainen 2008, 1). Hotellissa on 81 huonetta, noin 180 vuodepaikkaa ja majoitusvuorokausia kertyy noin 45 000 vuodessa. Kylpylähotellin yhteydessä on myös ravintola, kuntoutuspalvelut, uimahalli sekä palloiluhalli. (Hartikainen 2008, 3-6.)

Päiväkummun käyttöaste on ollut yli 70 prosenttia koko 2000-luvun ajan, ja vuonna 2008 se oli jo 75 prosenttia. Liikevaihto oli 4,75 miljoonaa euroa vuonna 2008. Asiakkaiden keski-ikä on 58 vuotta, mutta yrityksessä käy asiakkaita kaikista ikäluokista, vauvasta vaariin. (Eskola 2009.) Majoitusta on niin päätalossa, erillisissä rinnetaloissa kuin sviiteissäkin. Lisäksi Päiväkumpuun kuuluu idyllinen kahvilaravintola Wanha Emäntä. Päiväkumpu mainostaa itseään hyvän olon palveluillaan, luonnonläheisyydellään ja monipuolisilla vapaa-ajanviettomahdollisuuksillaan. (Solaris Kylpylät, 14-15.)

Korkean käyttöasteen ja jatkuvasti kasvavien kiinteiden kustannusten kattamiseksi kylpylähotelli tarvitsee lisää majoitustiloja ja mahdollisuuden laajentaa toimintaa myös muuten. Tämänhetkinen asemakaava ei mahdollista lisärakentamista, joten yritys päätti kaksi vuotta sitten hakea muutosta asemakaavaan. (Eskola 2009.) Kaavamuutoksen tarkoituksena on mahdollistaa kylpylähotellin lisämajoituskapasiteetin ja allasosaston rakentaminen. Lisäksi kaavaan haluttiin lupa rakentaa rantaan savusauna sekä laajentaa jo olemassa olevaa rantasaunaa. (Hartikainen 2008, 12; ks. liite 1 Havainnekartta Päiväkummun kaavasta.) Kaava on merkitty mahdollisuus rakentaa 100 huoneistoa lisää, ja ne on tarkoitus rakentaa vaiheittain (Eskola 2009.) Kylpylähotelli Päiväkummun alue on noin 11 hehtaaria ja voimassa oleva vanhentunut asemakaava on laadittu 1970-luvulla. Tämänhetkinen kaava ei mahdollista kylpylähotellin laajentamista ja kehittämistä. (Hartikainen 2008, 1.) Niin sanottu rakentamisrajoitus tarkoittaa sitä, että alueelle ei saa rakentaa asemakaavan vastaisesti (L 5.2.1999/132).

Alueen pohjoisosassa sijaitsee kulttuurihistoriallisesti tärkeä rakennus, Wanha Emäntä (ks. liite 2 Kaavakarttaehdotus), jonka pihapiirissä on suojelemisen arvoista luontoa. Tätä ei kuitenkaan ole otettu asianmukaisesti huomioon tämänhetkisessä kaavassa. Asemakaavamuutoksen tarkoituksena oli myös uudistaa kaava tältä osin. Kylpylähotellin koko alue on osoitettu matkailua ja vapaa-ajanviettoa palvelevien rakennusten alueeksi. Alueen kokonaisrakennusoikeus on 13 680 kerrosala-m², josta tähän mennessä on käytetty 6 335 kerrosala-m². (Hartikainen 2008, 1-3.) Tontin tai rakennuspaikan kerrosalalla tarkoitetaan sille rakennettaviksi sallittujen rakennusten yhteenlaskettua kerrosalaa (L 5.2.1999/132).

3 LAKI KAAVOITUKSEN RAAMINA

3.1 Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteet ja kaavoitus eri hallinnon tasoilla

Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on ”järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä”. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun sekä taata suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa. (L 5.2.1999/132.)

Kaavaa laadittaessa tulee laatia kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen nähden tarpeellinen suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla arvioidaan olevan olennaisia vaikutuksia. (L 5.2.1999/132). Kaavan vaikutuksia selvitetäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut asiat, jotka vaikuttavat selvitysten tarpeellisuuteen. Selvitysten täytyy olla riittävät, jotta on mahdollista arvioida suunnitelman toteuttamisesta aiheutuvat välittömät ja välilliset vaikutukset muun muassa ihmisten elinoloihin ja ympäristöön, maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin. Lisäksi arvioidaan vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, liikenteeseen ja maisemaan, kulttuuriperintöön sekä rakennettuun ympäristöön. (A 10.9.1999/895.)

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn lainsäädännössä on määritelty hankkeet, joista on aina tehtävä erillinen ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA). Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi moottoritiet ja kaatopaikat. Alueellinen ympäristökeskus voi lisäksi päättää, että yksittäisen hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitava YVA-menettelyssä, mikäli hankkeella voi olla merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Alueellinen ympäristökeskus voi lisäksi yksittäistapauksessa päättää hankkeen ympäristövaikutukset on arvioinnista YVA-menettelyllä, mikäli hankkeella on todennäköisesti merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Jos vaikutukset ovat kuitenkin muuten lain mukaisesti selvitetty ja selvityksissä on kuultu kaikkia osallisia, ei YVA-menettelyä tarvitse tehdä. Kaavoituksen yhteydessä tehty vaikutusten arviointi ja kuuleminen voi täyt-

tää YVA-lain vaatimukset. Arvion menetelmien riittävydestä tekee alueellinen ympäristökeskus. (YVA-menettelyä edellyttävät hankkeet 2006.)

Rakentamisen ohjauksen tavoitteena on ensinnäkin edistää hyvän ja käyttäjien tarpeita palvelevan, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän sekä sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista. Lisäksi tavoitteena on edistää rakentamista, joka perustuu elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin, sosiaalisesti ja ekologisesti toimiviin sekä kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin sekä rakennetun ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista ja jatkuvaa hoitoa ja kunnossapitoa. (L 5.2.1999/132.)

Maakunnan liitto huolehtii maakunnan suunnittelusta. Kunnan on puolestaan huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta sekä rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta alueellaan. Rakennusvalvonnan viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, joka ei voi olla kunnanhallitus. (L5.2.1999/132.)

Kunnan alueiden käytön järjestämiseksi ja ohjaamiseksi laaditaan yleis- ja asemakaava. Yleiskaavassa osoitetaan kunnan alueiden käytön pääpiirteet. Maakuntakaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella. Asemakaavassa osoitetaan kunnan eri osa-alueiden käytön ja rakentamisen järjestäminen. (L 5.2.1999/132.) Asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon maakuntakaava ja oikeusvaikutteinen yleiskaava (L 5.2.1999/132).

Ympäristöministeriö edistää, ohjaa ja valvoo maakuntakaavoitusta. Ministeriölle kuuluu alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen yleinen kehittäminen ja ohjaus. Alueellinen ympäristökeskus edistää ja ohjaa kunnan alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämistä. Ympäristökeskus valvoo erityisesti, että kaavoituksessa, ja rakentamisessa otetaan huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, muut alueiden käyttöä ja rakentamista koskevat tavoitteet sekä kaavoitusasioiden ja rakennustoimen hoitoa koskevat säännökset lain mukaan. (L 5.2.1999/132.)

3.2 Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa

Maankäyttö- ja rakennuslaki uudistettiin vuonna 1999, ja uudistuksen tärkein tavoite oli vuorovaikutuksen ja avoimuuden lisääminen kaavoituksessa (Räihä 2000, 57-60). Vuorovaikutteisen kaavoituksen ytimenä Roininen, Horelli ja Wallin (2003, 17) pitävät kaavoitusprosessin toimijoiden välisen informaation ja merkitysten vaihtamista ja työstämistä. Sen seurauksena toimijat vaikuttavat toistensa näkemyksiin, pyrkimyksiin, valintoihin ja päätöksentekoon. Kaavoitukseen vaikuttamisella he tarkoittavat eri toimijoiden vaikuttamista kaavan sisältöön. Osallistumisen ja sen myötä toteutuvan vuorovaikutteisen kaavoituksen tuloksena toimijat vaikuttavat kaavan valmisteluprosessin luonteeseen sekä lopputulokseen. (Mts. 19.)

Kaavaa valmisteltaessa alueen maanomistajilla sekä niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muuhun kaava saattaa vaikuttaa, on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun sekä arvioida sen vaikutuksia ja ilmaista mielipiteensä siitä. Sen vuoksi kaavoitusmenettelystä sekä suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista tulee tiedottaa kaavaa valmisteltaessa. Tämä koskee myös viranomaisia ja yhteisöjä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään. (L 5.2.1999/132.)

Osallistumisella tarkoitetaan osallisten, poliittisten päättäjien sekä kaavoitusta ohjaavien ja valvovien viranomaisten mukanaoloa kaavan valmistelussa. Osallistuminen voi olla esimerkiksi osallistumista kaavoittajan järjestämiin tilaisuuksiin, tutustumista kaava-aineistoon, suullisen tai kirjallisen palautteen antamista tai osallistumista viranomaisneuvotteluun. Osallistuminen voi olla julkista toimintaa tai vaikuttamista piilossa julkisuudelta. (Roininen ym. 2003, 17.)

Osallistamisella tarkoitetaan erilaisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamista. Kaavoittajat osallistavat muita toimijoita tarjoamalla heille erilaisia osallistumismahdollisuuksia. Osallistamisen asteita ovat muun muassa tiedottaminen osallisille, osallisten mielipiteiden kokoaminen kaavaprosessin aikana (kuuleminen) sekä monitahoinen vuorovaikutus monien toimijoiden kesken (kumppanuus). (Roininen ym. 2003, 14.)

Kaavoituksen vireilletulosta tulee ilmoittaa siten, että osallisilla on mahdollisuus saada tietoja kaavoituksen lähtökohdista, suunnitellusta aikataulusta sekä osallistumis- ja arviointimenettelystä. Ilmoittaminen on järjestettävä kaavan tarkoituksen ja merkityksen kannalta sopivalla tavalla. Ilmoittaminen voi tapahtua myös kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä. (L 5.2.1999/132.) Laissa ei kuitenkaan määritellä tarkemmin, mikä on sopiva tapa ilmoittaa kaavoitusprosessin eri vaiheista.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan asemakaavaehdotuksesta on pyydettävä lausunto maakunnan liitolta sekä alueelliselta ympäristökeskukselta, jos kaava saattaa esimerkiksi koskea maakuntakaavassa käsiteltyjä tai muuten maakunnallisesti merkittäviä asioita. Lausunto pyydetään myös, jos kaavaehdotus koskee valtakunnallisia alueidenkäyttöta-voitteita, luonnonsuojelun kannalta merkittävää aluetta tai maakuntakaavassa virkistys- ja suojelualueeksi varattua aluetta. Lisäksi lausunto pyydetään kunnalta, jonka alueiden käyttöön kaava vaikuttaa. Tarpeen mukaan lausunto voidaan pyytää myös muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä, joiden toimialaa asemakaavassa käsitellään. (A 10.9.1999/895.)

Kuntalaki velvoittaa valtuustoa pitämään huolta siitä, että asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunta kuitenkin itse päättää, miten se tämän toteuttaa ja yleensä se näkyykin selvimmin maankäyttö ja rakennuslain edellyttämänä kaavoitusprosesseissa. Kaavoitusprosessin eteneminen ja vaikuttamismahdollisuudet sen eri vaiheissa selviävät kuvioista 1. Osallistumisen tavoitteena on vaikuttamisen mahdollisuus, koska yleensä osallistuessaan kuntalainen haluaa vaikuttaa johonkin tiettyyn asiaan tai ainakin tuoda julki näkemyksensä. Kaavoitusprosesseissa tulee tuoda esiin, missä yhteydessä mitään asiaa käsitellään. Sen lisäksi pitää selvittää, millä perusteella jo tehdyt päätökset on tehty ja mihin voidaan vielä vaikuttaa. (Sipilä 2006, 21-23.) Vuorovaikutukselle pitäisi asettaa selkeät tavoitteet ja selvittää ne kaikille osapuolille, jotteivät esimerkiksi asukkaiden odotukset vaikutusmahdollisuuksistaan kas-va liian suuriksi (Lehto 2000, 39).

KUVIO 1. Kaavaprosessin kulku kunnassa. (Räihä 2000, 59.)

Räihä (2000, 57) kuitenkin toteaa, että totuttujen toimintojen muuttaminen vie aikansa ja uudella toimintatavalla on vaarana jättää aito vuorovaikutus osallistumista valmistelevien ja sitä kuvaavien asiakirjojen varjoon. Myös Arolan tutkimuksessa käy ilmi, että vaikka suunnittelun vuorovaikutus ja läpinäkyvyys on lisääntynyt, toisaalta on olemassa pelko, että osallistuminen on vain muodollisuus, jolla ei ole todellista vaikutusta. Vuorovaikut-

teisen työtavan ei katsota ainakaan vielä läpäisseen kuntaorganisaatiota. (Arola 2002, 15.)

3.3 Kylpylähotelli Päiväkummun kaavoituksen vaiheet

Karjalohjalla kaavoituksen valmistelusta vastaavat kaavatoimikunta ja ympäristölautakunta (Lehtonen 2009). Karjalohja kuuluu Uudenmaan liittoon, joten sitä koskee Uudenmaan maakuntakaava, jonka ympäristöministeriö on vahvistanut 8.11.2006. Alueelle ei ole laadittu oikeusvaikutteista yleiskaavaa. (Hartikainen 2008, 10.) Yleiskaavan puuttuessa asemakaavan tekemisessä käytetään ohjeena maakuntakaavaa (Räihä 2000, 56).

Kaavoitus käynnistettiin kylpylähotelli Päiväkummun aloitteesta, ja kunnanhallitus päätti 16.4.2007 myöntää Karjalohjan Päiväkumpu Oy:lle luvan käynnistää kaavoitus. Kunnanhallitus päätti kaavan vireille tulosta kokouksessaan 22.10.2007. Samassa kokouksessa päätettiin myös, että kaavoituksesta aiheutuvat kulut maksaa maanomistaja, eli Karjalohjan Päiväkumpu Oy. Asemakaavan laatija Pertti Hartikainen oli valmistellut osallistumis- ja arviointisuunnitelman Karjalohjan kunnan käsiteltäväksi. (Erätuli 2007.)

Kylpylähotelli Päiväkummun selvitettäviä vaikutuksia olivat osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan: vaikutus yhdyskuntarakenteeseen sekä taloudelliset, ympäristölliset, kulttuurilliset, liikenteelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Tiedottaminen sekä kaavaluonnoksesta että -ehdotuksesta toteutetaan Karjalohjalla kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla ja ilmoituksella kahdessa paikallisessa lehdessä, Länsi-Uusimaassa ja Ykkös-sanomissa. Kaavaluonnos- ja ehdotus olivat nähtävillä myös kunnan kotisivuilla. Kaavaluonnoksesta tiedotettiin kirjeitse kaavoitettavan alueen rajanaapureille kirjeellä. (Hartikainen 2007, 3-4; Partanen 2009.)

Kaavaluonnosta ei lain mukaan tarvitsisi asettaa nähtäville, mutta Karjalohjan kunnan tapana on tapana asettaa sekin nähtäville. Tällä menettelyllä pyritään toteuttamaan mahdollisimman hyvin maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittaman vuorovaikutus ja osallistuminen. (Erätuli 2008a.) Kaavaluonnos oli nähtävänä 6.3.2008–4.4.2008. Lausunnot pyydettiin Uudenmaan liitolta, Uudenmaan ympäristökeskukselta, Maakuntamuseolta, Tie-

hallinnolta, Karjalohjan ympäristölautakunnalta, Museoviraston arkeologiselta osastolta sekä Fortum Oyj:lta. Tammisaaren museon lausunnossa esitettiin, että Kylätien ja Ylhänkujan kulmaukseen osoitettujen viiden mökin lukumäärä vähennettäisiin 2 - 3 mökkiin. Museoviraston lausunnossa ei esitetty huomautettavaa. Uudenmaan tiepiirin ja Fortum Oyj:n tekemät vähäiset huomautukset otettiin huomioon kaavaehdotuksessa. Kaavaluonnoksesta tehtiin kuusi huomautusta. Huomautuksissa muun muassa vastustettiin päärakennuksen nykyiselle parkkipaikalle sisäänkäynnin yhteyteen suunniteltua kolmikerroksista lisärakennusta, Wanhan emännän tontille suunniteltuja mökkejä ja vaadittiin aitoja tonttien rajoille lisääntyvän melun torjumiseksi. Luonnosvaiheen jälkeen vastustuksen kohteena ollut kolmikerroksinen rakennus sekä mökit Kylätien ja Ylhänkujan kulmauksessa poistettiin kaavaehdotuksesta. Lisäksi kaavaehdotukseen lisättiin aitamääräys tontin rajoille. Rakennusoikeus väheni luonnosvaiheen jälkeen yhteensä noin 1 800 kerrosala m². (Erätuli 2008b.)

Kaavaehdotus oli nähtävänä 4.8.–4.9.2008. Siitä pyydettiin lausunnot Uudenmaan liitolta, Uudenmaan ympäristökeskukselta, Maakuntamuseolta, Tiehallinnolta, Karjalohjan ympäristölautakunnalta ja Museoviraston arkeologiselta osastolta. Lausunnot annettiin jo luonnosvaiheessa, joten niiden mukaiset muutokset oli jo huomioitu kaavaehdotuksessa. Ehdotuksesta jätettiin kolme muistutusta, joissa vaadittiin korkeampien aitojen rakentamista ja rakennusoikeuden pienentämistä edelleen melu- ja liikennehaittojen minimoimiseksi. Muistutusten perusteella aitamääräyksiä korotettiin hieman, mutta muuten muistutukset eivät vaikuttaneet kaavaehdotukseen. (Erätuli 2008c.)

Kaavaehdotus hyväksyttiin Karjalohjan kunnanvaltuuston kokouksessa 8.12.2008. Siitä tehtiin kuitenkin kaksi valitusta Helsingin hallinto-oikeudelle. (Erätuli 2008d.) Kunnanhallitus antoi valituksista lausunnon Helsingin hallinto-oikeudelle kokouksessaan 23.2.2009 (Erätuli 2009).

3.4 Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan hankkeesta tai suunnitelmasta aiheutuvia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia yhteiskunnalle ja yhteisöille tai eri väestöryhmien ja ihmisten elinolosuhteille, elämäntavoille ja koetulle elämänlaadulle. Sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan, jotta voidaan esimerkiksi selvittää ja ennakoida hankkeesta tai suunnitelmasta aiheutuvia muutoksia ihmisten elämän laadulle tai alueen kehitykselle sekä niistä aiheutuvia seurauksia. Sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan myös, jotta voidaan ottaa huomioon ja sovitella toimista aiheutuvia ristiriitoja sekä voidaan vähentää tai ehkäistä hankkeesta mahdollisesti aiheutuvia haittoja. (Päivänen, Kohl, Manninen, Sairinen & Kyttä 2005, 8)

Tämän tutkimuksen kaavahankkeessa on kyse juuri ristiriitojen ja eri osapuolten erilaisen intressien yhteensovittamisen vaikeudesta. Sen vuoksi tutkimuksessa keskitytään eniten kaavoituksen sosiaalisten vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia ei voi pitää toisistaan erillään, joten tutkimuksessa tulee esille sosiaalisten vaikutusten lisäksi myös muita vaikutuksia.

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin (SVA) pitäisi läpäistä kaikki muut tarkastelun osat, kuten ekologiset, maisemalliset ja terveysvaikutukset, koska kaikilla niillä on sosiaalisia vaikutuksia. SVA toimii myös ristiriitojen analysoijana. Sen avulla voidaan tarkastella eri kaavavaihtoehtojen positiivisia sekä negatiivisia vaikutuksia ja sen kautta lisätä keskinäistä ymmärtämistä. (Päivänen ym. 2005, 9-10.) Sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa sosiaalisesti kestävää kehitystä tarkastellaan tapauskohtaisesti ja mietitään, millaisia vaikutuksia nyt päätettävällä asialla on hyvän elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Samalla mietitään, olisiko jokin toinen vaihtoehto vaikutuksiltaan parempi. Kestävä kehitys ja SVA korostavat osallistumista tässä määrittelyssä. Sen lisäksi että osallistuminen lisää kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa suunnitteluun, se tuottaa tietoa ongelmista, tavoitteista ja vaikutuksista, joista ei ehkä muuten saataisi tietoa. (Kauppinen 1999, 51.)

Viljasen (2003, 49) mukaan suunnitelmien ja hankkeiden sosiaalisten vaikutusten arviointi on osa ympäristön kehityksen seurantaa. Sosiaalisilla ympäristötekijöillä tai vaikutuk-

silla käsitetään yleensä ihmisiin kohdistuvia muutoksia tai asiantiloja. Usein tarkastellaan erikseen sosiaalisia vaikutuksia, kuten viihtyisyyttä, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä, ja terveyteen kohdistuvia vaikutuksia, joita ovat muun muassa fyysiset ja psyykkiset, kemialliset ja mekaaniset vaikutukset. Käsitteiden laajuuden vuoksi on usein mielekkäämpää puhua ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista, mikä sisältää sekä sosiaaliset että terveyteen kohdistuvat vaikutukset. (Viljanen 2003, 48-49.)

3.5 Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA)

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA) on prosessi, jossa arvioidaan vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin ennen päätöksen tekemistä. Arvioinnin kohteena voi olla hanke, suunnitelma, ohjelma tai muu päätös. IVA:ssa yhdistyy sekä terveysvaikutusten arviointi (TVA) että sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA) sekä ennakkoarviot eri väestöryhmistä ja sektoreista. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja tarkoituksena on selkiyttää tavoitteita, mahdollistaa ristiriitojen käsittely ja konkretisoida sitä, miten tavoitteet voidaan saavuttaa. Ennakkoarviointi toimii työvälineenä suunnittelussa ja päätöksenteossa esimerkiksi kunnassa. IVA tuottaa tietoa päätösten vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen, auttaa valitsemaan parhaan ratkaisun, mahdollistaa ristiriitaisten tavoitteiden ja näkökulmien käsittelyn, lisää suunnittelua ja päätöksenteon avoimuutta sekä toimii voimaantumisen välineenä. (IVA-käsikirja 2005.)

IVA on lakisääteinen tietyissä suunnitelmissa ohjelmissa ja hankkeissa. Sitä käytetään vapaaehtoisesti kunnissa muun muassa yleisessä päätöksenteon ja suunnittelun kehittämisessä, hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa (YVA) sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa maankäytön suunnitelmissa. Tarkoituksena on, että etukäteen tehty päätöksen vaikutusten arviointi parantaisi päätösten laatua helpottamalla päätöksestä mahdollisesti aiheutuvia epämiellyttäviä, odottamattomia ja myönteisiäkin seurauksia. IVA:n avulla voidaan myös lieventää tai ehkäistä ei-toivottuja vaikutuksia havaitsemalla ne etukäteen. Avoin ja osallistavan arvioinnin avulla voidaan saada aikaan kestävämpiä ja kansalaisten kannalta hyväksyttävämpiä päätöksiä. (IVA-Käsikirja 2005.)

4 ARVOJEN JA RISTIRIITOJEN VAIKUTUS KAAVOITUKSEEN

4.1 Arvojen vaikutus päätöksentekoon

Hallin ja Jenkinsin (1995, 33) mukaan arvot ovat yhteiskuntapolitiikan ja siten matkailupolitiikan ydintä. He ottavat esimerkiksi Henningin (1974) huomion ympäristöpolitiikan tekemisestä; päätökset syntyvät poliittisen prosessin pohjalta. Prosessiin vaikuttaa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden arvot valtataistelussa. Hallin & Jenkinsin (1995, 34) mukaan arvojen vaikutusta ei ole kuitenkaan huomioitu sosiaalipolitiikan ja matkailun tutkimuksessa ja tosiasioita sekä arvoja on käsitelty erillisinä asioina. Arvot ja niiden muutokset ovat kuitenkin tärkeä tekijä yrittäessämme ymmärtää matkailua ja yhteiskuntapolitiikkaa. Arvot vaikuttavat yhteiskuntapolitiikkaan monella tasolla; kansallisella, organisaatioiden sekä yksilöiden tasolla. Vaikka arvot ovat usein piilotettuja ja niihin suhtaudutaan itsestäänselvyyksinä, vaikuttavat ne kaikkeen matkailupolitiikkaan. (Mts 34.)

Arvojen lisäksi kunnan ympäristöpolitiikkaan vaikuttaa sen sisäinen ja ulkoinen toimintaympäristö. Sisäisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan organisaatioiden sisäistä kulttuuria, ammatillista suuntautuneisuutta ja sisäisiä hierarkiasuhteita. Ulkoisella toimintaympäristöllä tarkoitetaan yhteiskunnan lakeja ja normeja, vallitsevia ideologioita sekä talouden, teknologian, elinympäristön ja luonnontilan yleistä kehitystä.

Sairisen (1994,19) esittämän Anttiroikon (1991) ajatuksen mukaan kunnan käsitteellä on kaksi eri merkitystä: hallinto ja yhdyskunta. Kunnan hallinto –käsite käsittää hallinnollisesti järjestetyn kokonaisuuden, jonka ytimessä on kunnan hallinto- ja palvelutuotanto-organisaatio. Yhdyskunta käsite puolestaan viittaa paikallisyhteisöön ja sen sosio-kulttuuriseen kokonaisuuteen. Sen ytimessä ovat alueen ihmiset, heidän muodostamansa ryhmät, rakennettu ja luonnonympäristö sekä aluerakenne.

4.2 Nimby

Nimby käsite tulee englannin kielen sanoista ”not in my backyard”, joka on suomennettu ”ei meidän pihallemme”. Käsitteen käyttö pohjautuu 1970luvun ydinvoimaa vastustaneeseen kansalaisliikkeeseen ja sitä on käyttänyt ilmeisesti ensimmäisen kerran American Nuclear Society vuonna 1980. Nykyään käsitteellä tarkoitetaan kiistoja, joissa asukkaat puolustavat omaa lähialuettaan haitallisiksi koetuilta ympäristön muutoksilta, kuten jätteenkäsittelylaitosten ja asuinkerrostalojen rakentamiselta. (Kopomaa & Peltonen 2008, 9-10.)

Litmanen ja Peltonen (2008, 213) tuovat esille etäisyyden vaikutuksen asenteisiin. He viittaavat Loberin (1995) toteamukseen, että tärkein empiirinen nimby-havainto on etäisyyden ja vastustuksen käänteinen suhde. Tällä tarkoitetaan sitä, että mitä lähempänä ei-toivottua laitosta asukkaat asuvat, sitä todennäköisempää on vastustus. Litmanen ja Peltonen (2008, 214-216) mukaan ympäristöä muuttavat rakennushankkeet ovat uhkana asuin-ympäristön ominaisluonteelle, mikä hävittää mahdollisuuden yhteisöllisyyteen, koska ympäristöstä tulee massiivista ja tunteetonta. He viittaavat Saikkosen (2005) Myllypurossa tekemään tutkimukseen, jossa selviää, kuinka vahvoja tunteita kotiin ja kotiympäristöön liittyy. Koti mielletään turvallisuuden, levon ja huolettomuuden tyyssijaksi. Kun kotiin kohdistuu jokin uhka, ihmisten perusturvallisuudentunne järkkyy ja he reagoivat voimakkaasti. (Mts. 214–216.)

Yksi haaste päätöksenteon ja suunnittelun hyväksyttävyydessä on se, että päätökset muuttavat vallitsevaa tilannetta jakaen hyötyjä ja haittoja eri osapuolille ja intressiryhmille. Distributiivisella oikeudenmukaisuudella viitataan tasapuolisuuteen ja kohtuullisuuden vaatimukseen päätöksenteon synnyttämien hyötyjen ja haittojen jakautumisessa. Voidaan siis kysyä, miten hyödyt ja haitat jakautuvat kaavoituksen seurauksena ja jakautuvatko ne tasapuolisesti. Nimby-kiistoissa on usein kyse oikeudenmukaisuutta ajatellen erilaisten toimintojen sijoittelusta. Yleisen edun mukaiset hankkeet aiheuttavat usein kohtuutonta haittaa yksittäisille asukkaille. Lähiympäristön häiritseviksi koetut vaikutukset tulevat vastaan erityisesti asemakaavoituksessa. (Litmanen & Peltonen 2008, 219-221.) Myös Sairinen (1994, 27) mainitsee intressiristiriidan yhtenä mahdollisena ympäristökonfliktien

aiheuttajana. Konfliktissa on siis kyse kilpailevista eduista ja hyödyt ja haitat jakautuvat epätasaisesti. Puolustettavat intressit voivat olla taloudellisia, sosiaalisia, esteettisiä, poliittisia tai kulttuurisia. (Mts. 27.)

Litmanen ja Peltonen (2008, 221) huomauttavat ettei kaikissa nimby-kiistoissa ole kyse suuren mittaluokan konflikteista, vaan ne voivat olla pieniä ja korttelikohtaisia. Kiistojen koko on kuitenkin suhteellinen käsite: rakennuttajan mielestä pieni hanke voi olla naapuruston mielestä hyvinkin mittava. Lisäksi kiistat voivat juontaa juurensa jostain muualta, kuten lainsäädännön periaatteiden tulkinnasta tai tulevien sukupolvien huomioonottamisessa. (Mts 222.)

Peltosen ja muiden (2006) tutkimuksessa tuli esille, että ymmärtääksemme hankkeiden synnyttämää vastustusta on tärkeää ymmärtää sen olevan prosessi. On tärkeää, että menettelytavat ovat hyväksytyjä, etenkin silloin kun lopputulos ei voi tyydyttää kaikkia osapuolia. Menettelytavat ovat oikeudenmukaisia silloin, kun suunnittelu- ja päätöksentekoprosessissa ratkaistaan tietoisesti ja eettisesti kysymykset osallistumisen ja vuorovaikutuksen reilusta ja avoimesta järjestämisestä, päätöksenteon vaihtoehtojen kartoittamisesta ja vaikutusten arviointien kytkeytymisestä päätöksentekoon. (Litmanen & Peltonen 2008, 220–221.)

Peltonen ja Litmanen (2008, 238) tuovat esille Shindlerin, Brunsonin ja Stankeyn (2002) ajatuksen, että prosesseissa tulisi kiinnittää huomiota suunnitelmien hyväksyttävyyteen. Jos ihmiset menettävät luottamuksensa vaikuttamismahdollisuuksiinsa ja suunnitteluprosessiin, he alkavat käyttää kaikkia mahdollisia keinoja vaikuttaakseen asiaan. He voivat muun muassa tehdä valituksia oikeusistuimiin, tehdä kansalaisaloitteita, käyttää mediaa huomion saamiseksi ja niin edelleen.

Peltosen ja muiden (2006, 63) tutkimuksessa tuli esille näkemyksiä lainsäädännön ongelmakohdista. Vastaajien mielestä valittaminen on liian helppoa ja se voidaan nähdä kiusantekona ja häirintänä. Konfliktien katsottiin pidentävän ja vaikeuttavan prosessia. Kyseisessä tutkimuksessa konflikti määritellään maankäytön suunnitteluun liittyväksi vakaviksi ja lukkiuttaviksi ristiriidoiksi, joissa muodostuu rintamalinjoja toimijaryhmien ja instituutioiden välillä. (Peltonen ym. 2006, 63.)

Yllä mainitussa teoksessa tuodaan esille myös Wallin ja Callisterin (1995) käsitys konfliktista. Heidän mukaan konflikti on prosessi, jossa yksi osapuoli katsoo toisen osapuolen vastustavan tai muuten negatiivisesti vaikuttavan intressiensä tai tavoitteidensa toteutumiseen. (Mts. 8.) Johtopäätöksissä Peltonen ja muut (2006, 100) toteavat, että maankäytön konfliktit ovat arkipäivää ja niiden kirjo on suuri. Erityisen ongelmalliseksi he näkevät rantarakentamisen pienissä kunnissa.

5 KESTÄVÄN KEHITYKSEN MERKITYS KAAVOITUKSESSA JA MATKAILUSSA

5.1 Kestävän kehityksen käsitteen synty

Kestävä kehitys määriteltiin YK:n perustaman Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportissa Yhteinen tulevaisuutemme. Puheenjohtajan nimellä tunnetun Brundtlandin komission määritelmän mukaan ”kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.” (Yhteinen tulevaisuutemme 1988, 26.) Kestävä kehitys on yleensä määritelty ekologisena, taloudellisena, sosiaalisena kestävyytensä. (Hemmi, 2005, 76.)

Ympäristöasioihin alettiin kiinnittää kansainvälisellä tasolla huomiota jo Brundtlandin komissiota edeltävällä vuosikymmenellä. Vuonna 1972 pidettiin Tukholmassa ensimmäinen kansainvälinen inhimillisen ympäristön konferenssi. Tukholman konferenssissa keskityttiin ympäristökysymyksiin, etenkin ympäristön rappeutumiseen ja valtioiden rajat ylittävään saastuttamiseen. Se sai jatkoa vuonna 1992 Rio de Janeirossa pidetystä Yhdistyneiden kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssista. Rion huippukokouksessa haluttiin luoda edellytykset uudelle oikeudenmukaiselle globaalille yhteistyölle luomalla uusia yhteistyön tasoja valtioiden, yhteiskunnan avainsektoreiden sekä ihmisten välille. Haluttiin saada aikaan kansainvälisiä sopimuksia, jotka ottavat huomioon eri osapuolien intressit sekä maapallon tarpeet. (Johannesburg Summit 2002.)

Rio de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssissa tehty, niin sanottu Rion julistus osoitti, että sosiaaliset, ympäristön sekä taloudelliset tarpeet tulee olla sopusoinnussa toistensa kanssa, jotta kehitys voi olla kestävä pitkillä aikavälillä. (Johannesburg Summit 2002.) Rion julistuksen ensimmäinen periaatteen mukaan ihmiset ovat kestävä kehityksen ytimessä. He ovat oikeutettuja terveelliseen ja tuottavaan elämään sopusoinnussa luonnon kanssa. (Report of the United Nations Conference on Environment and Development, 3.) Saavuttaaksemme tasapainon taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristökysymysten välillä, tarvitaan uudenlaista käsitystä tuottamisesta ja kulutustottumuksistamme, elintavoistamme ja päätöksenteostamme (Johannesburg Summit 2002.)

Suomeen perustettiin Brundtlandin komission innoittamana Ympäristön ja kehityksen toimikunta jo vuonna 1987. Toimikunta teki mietinnön kestävä kehityksen edistämistä ja osallistui näin vuoden 1992 YK:n ympäristö ja kehityskonferenssiin. Vuonna 1990 valtioneuvosto antoi eduskunnalle tähän mietintöön perustuvan selonteon ”Kestävä kehitys ja Suomi”. Vuonna 1993 perustettiin Suomen kestävä kehityksen toimikunta kestävä kehityksen edistämiseksi tehtävää yhteistyötä varten. Toimikunta tehtävänä on toimia neuvoa antavana elimenä YK:ta ja sen kestävä kehityksen toimikuntaa (CSD) koskevilla asioilla sekä edistää kestävä kehitystä Suomessa. (Kestävä kehityksen kansallinen kokonaisarvio 2003, 29.)

Agenda 21

Rion huippukokouksen suurin saavutus oli Agenda 21, joka on toimintaohjelma globaalisti kestävä kehityksen saavuttamiseksi uudella vuosituohannella. (Johannesburg Summit 2002.) Agenda 21 on kattava toimintasuunnitelma niin globaaliin, kansalliseen ja paikalliseen päätöksentekoon ihmisten vaikutuksista ympäristöön. YK: kestävä kehityksen toimikunta (CSD) perustettiin vuonna 1992 seuraamaan ja edistämään konferenssin toimeenpanoa. Kymmenen vuotta myöhemmin toimikunnan roolia vahvistettiin Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002. (Agenda 21 1993.) Agenda 21:n pohjalta on tehty paikallisagenda 21, jonka tarkoituksena on laatia kestävä kehityksen toimintaohjelmia paikallistasolla. Kunnat voivat laatia paikallisagendan yksin

tai muiden kuntien kanssa yhteistyössä. Tärkeää on asettaa tavoitteita ja päämääriä, joista kaikilla on yhteinen käsitys. Paikallisagendatyöskentelyssä keskeisessä asemassa on eri osapuolten osallistuminen ja vuorovaikutteinen päätöksenteko. (Taipaleenmäki 2000, 95-97.) Karjalohjalla ei ole laadittu omaa paikallisagenda, mutta Karjalohja liittyy Lohjaan vuonna 2013, ja Lohjalla on laadittu paikallisagenda. Näin ollen paikallisagenda tulee koskemaan myös Karjalohjaa tulevaisuudessa. (Hakanen 2008.)

Vaikka Agenda 21 ei mainitse matkailua erillisenä teollisuudenalana, on sen kestävän kehityksen periaatteet huomioitava alalla, joka on yksi maailman suurimmista taloudellisista sektoreista. Suuri osa matkailusta perustuu luonnonelementteihin, kuten puhtaaseen veteen, erikoisiin kasvi- ja eläinlajeihin ja ainutlaatuisiin kulttuuriperinteisiin. Jos matkailun kehitys ei ole kestävä, saattaa matkailun perusteena olevat vetovoimatekijät häviää. (Rátz & Puczkó 2002, 190-191.)

5.2 Sosiaalisesti kestävä kehitys

Kestävä kehitys on laaja käsite ja vaikka sitä on sen vuoksi moitittu, on se myös yksi sen vahvuuksista, koska laajuuden ansiosta kehityksen vaikutukset arvioidaan monelta kannalta. Kestävä kehitys on kaikkien ulottuvuuksien yhteensovittamista ja sisällöstä on keskusteltava. Niemenmaan (1999, 11-12) mukaan sosiaalisen kestävyysmäärittely on jäänyt ekologisen ja taloudellisen kestävyysvarjoon. Hänen mielestään yksi sosiaalisen kestävyysperiaatteista on oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus. Tasa-arvoa niin globaalisti, paikallisesti kuin yksilöiden välilläkin. Hän nostaa esiin myös ajallisen ulottuvuuden ja tasa-arvon sukupolvien välillä. (Niemenmaa 1999, 11-12.)

Niemenmaa korostaa, että ekologisen kestävyysmäärittelyn toteutuminen vaatii sosiaalisen kestävyysmäärittelyn toteutumista. Kestävä kehitys ei onnistu ilman keskustelua ja sitoutumista ja sitoutuminen puolestaan vaatii tuekseen oikeudenmukaisuutta. Näin ollen sosiaalinen kestävyys on kestävä kehityksen ehto ja sen saavuttamisen keino. (Niemenmaa 1999, 13.)

Paikallinen Agenda 21 –projektin sosiaalisen kestävyysmäärittelyssä yksi keskeiseksi asiaksi oli noussut osallistuminen. Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo toteutuvat,

kun eri osapuolilla on mahdollisuus osallistua ja tuoda näkemyksensä esiin. Osallistuminen ei kuitenkaan aina onnistu helposti kunnan yrityksistä huolimatta. Sen vuoksi kunnan tulisi miettiä, mitä voitaisiin tehdä osallistumisen lisäämiseksi. Yksi keskeinen asia on se, että ihmisten pitää tuntea, että osallistumisella on todellisia vaikutuksia lopputulokseen, muuten he turhautuvat nopeasti. (Niemenmaa 1999, 16.)

5.3 Kestävä matkailu

Maailman matkailuorganisaation, WTO:n, määritelmän mukaan kestävän matkailun tavoitteena tulisi olla kaikkien voimavarojen hoitaminen siten, että taloudelliset, sosiaaliset ja esteettiset tarpeet voidaan tyydyttää samanaikaisesti ylläpitäen kulttuurien eheyttä, elintärkeitä ekologisia prosesseja, luonnon monimuotoisuutta ja elämää ylläpitäviä järjestelmiä. (Hemmi 2005, 80.)

Swarbrooke (1999, 47) jakaa kestävän matkailun kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat samat kuin kestävässä kehityksessä yleensä: ympäristö, talous ja sosiaalinen ulottuvuus. Ympäristö käsittää sekä luonnon että rakennetun ympäristön. Taloudellinen ulottuvuus käsittää sekä yhteiskunnan että yritysten kestävyuden. Sosiaalisella ulottuvuudella hän tarkoittaa matkailun vaikutuksia paikalliseen väestöön ja turisteihin sekä matkailualalla työskentelevien kohtelun ja se sisältää myös kulttuurillisen ulottuvuuden. Vaikka ympäristöasioihin kiinnitetään usein eniten huomiota, Swarbrooke korostaa, että kestävä matkailu voi onnistua vain, jos kaikki ulottuvuudet otetaan yhtäläisesti huomioon. Hän huomauttaa, että ympäristöksi käsitetään usein suuret käsitteet, kuten sademetsät ja vuoristot. Ympäristö on kuitenkin monimutkainen ilmiö suhteita fyysisen ympäristön ja kasvi- ja eläinlajien välillä, ja ihminen on yksi noista lajeista. (Swarbrooke 1999, 54.)

Samoin kuin kestävään kehitykseen yleensä, Suomessa kestävään matkailuun alettiin kiinnittää huomiota 1990-luvun alussa. Aluksi puhuttiin ympäristöä säästävästä matkailusta, ekoturismista tai ympäristöystävällisestä matkailusta. 1990-luvun puolivälissä alettiin puhua vastuullisesta tai kestävästä matkailusta. Vastuullisuuden katsottiin sisältyvän eettisiin ja toiminnallisiin vaatimuksiin, toisin kuin pelkkään ympäristöystävällisyyteen. Matkailun edistämiskeskus julkaisi vuonna 1993 Ympäristöä säästävä matkailu – 90-

luvun haaste Suomen matkailulle –nimisen oppaan, joka oli tarkoitettu matkailuelinkeinolle ja yrityksille. Koko matkailuelinkeinoa koskevaa kestävän kehityksen strategiaa ei ole kuitenkaan julkaistu Suomessa. (Hemmi 2005, 82-84.)

Kauppa- ja teollisuusministeriö on tehnyt valtakunnallisen matkailustrategian vuoteen 2020 ja toimenpideohjelman vuosille 2007-2013. Strategia nähtiin tarpeelliseksi, koska matkailu on tärkeä työllisyyden ja hyvinvoinnin tuoja, Suomen talous kasvaa sen myötä, koska matkailualan työpaikkoja ei voi siirtää ja ala tulee pysymään työvoimavaltaisena. Suomen matkailustrategiassa toiminnan kestävyys tarkoittaa kestävyiden toteutumista samanaikaisesti ja tasavertaisesti yritystoiminnan eri osa-alueilla. Nämä osa-alueet ovat: talous (voiton saanti, työpaikkojen luominen, myönteinen vaikutus kansantalouteen), ympäristönsuojelu (veden-, ilman- ja maisemansuojelu ja luonnon monimuotoisuus), kulttuuri (kulttuurien monimuotoisuus ja kauneusarvot), sosiaalinen ympäristö (paikallisväestön hyvinvointi) ja matkailutyytyväisyys. Matkailustrategian tavoitteena on myös matkailun myönteisten vaikutusten maksimoiminen ja kielteisten minimoiminen. (Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 2006, 68; myös Hemmi 2005, 90.)

Kestävä matkailu mainitaan yhtenä matkailustrategian läpikulkevista teemoista. Tavoitteena on turvata taloudelliset, ympäristölliset, sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat huomioon ottava pitkäjänteinen matkailutoiminta. Tämän toteutuminen vaatii toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Matkailun kasvua haetaan ulkomailta, mutta myös kotimaanmatkailun kehittämiseen tulee panostaa. (Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 2006, 20-21.)

Matkailun kasvun strategiset painopistealueet ovat matkailukeskusten kehittämisessä sekä teemapohjaisten tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä. Strategin mukaan kuntien ensisijaisena tehtävänä on huolehtia matkailun vaatiman toimintaympäristön luomisesta kuten kaavoituksesta, lupapolitiikasta ja infrastruktuurin rakentamisesta ja ylläpidosta (Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 2006, 23, 36).

Matkailun kestävydestä puhuttaessa käytetään myös termiä kantokyky. Siihen liittyy ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen sekä visuaalinen kantokyky. Kantokyvyllä voidaan

tarkoittaa muun muassa matkailutoimintojen määrälliseksi ja laadulliseksi intensiteetiksi, jonka ylittymisen jälkeen kohdealueen ekologis-fyysinen, taloudellinen tai sosiaalinen ympäristö sekä matkailijoiden kokemukset ja paikallisväestön suhtautuminen matkailijoihin muuttuvat niin huonoiksi, ettei niitä enää voi pitää hyväksyttävänä. (Hemmi 2005, 80.)

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita lähinnä sosiaalisesta kantokyvystä, jolla Hemmin (2005, 88) mukaan tarkoitetaan joko paikallisen väestön ja matkailijoiden välisen tai pelkästään matkailijoiden keskinäisen kanssakäymisen sietokykyä. Hänen mukaansa riippuu myös matkailualueen luonteesta, kuinka paljon kohtaamisia siedetään.

5.4 Kestävä kehitys maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa

Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on edistää neljän kestävän kehityksen ulottuvuuden toteutumista maankäytössä ja rakentamisessa. Nämä ulottuvuudet ovat: ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen. (L 5.2.1999/132.) Maankäytön kestävässä kehityksessä siis erotellaan sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys toisistaan.

Viljasen (2003, 70) mukaan maankäyttö on ekologisesti kestävä, kun se ei vahingoita ekologisen kestävyteen kuuluvia asioita, kuten luonnon monimuotoisuutta, ilmastoa, maaperää ja vesistöjä. Ekologisesti kestävä toimintaa voi siis olla esimerkiksi jätevesien puhdistaminen, jätemäärien pienentäminen, energiankulutuksen vähentäminen, eliö- ja kasvilajien elinmahdollisuuksien turvaaminen ja uusiutuvien luonnonvarojen osuuden kasvattaminen rakentamisessa. (Mts. 70.)

Maankäytön sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan kehitystä, joka tukee ihmisten elinolosuhteiden ja elämänlaadun parantamista. Sosiaalisesti kestävä ympäristö on asukkailleen viihtyisä ja turvallinen, eikä sillä ole haitallisia fyysisiä tai psyykkisiä vaikutuksia asukkaisiin. Käytännössä sosiaalinen kestävyys voi tarkoittaa esimerkiksi asumisviihtyvyyden lisääntymistä, melu-, haju- ja allergiahaittojen vähenemistä tai asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisenä. (Viljanen 2003, 70.)

Kulttuurinen kestävyys maankäytössä tarkoittaa esimerkiksi alueelle ominaisten kulttuuristen ja kulttuurihistoriallisten piirteiden säilyttämistä tai rakennetun ja luonnonmaiseman yhtenäisyytenä. Taloudellisessa kestävyudessa tuotanto- ja elinkeinotoiminta ei rasi- ta luontoa yli sen kantokyvyn eikä vähennä alueiden viihtyisyyttä tai kulttuurista eheyttä. Pitkällä aikavälillä taloudellisesti kestävä toiminta voi lisätä alueiden elinvoimaisuutta, vähentää ihmisten ja luonnon välisiä ristiriitatilanteita sekä ylläpitää ekologisesti, sosiaa- lisesti ja kulttuurisesti laadukasta elinympäristöä. (Viljanen 2003, 70-71.)

Kunta ohjaa maankäytön suunnittelullaan yhdyskuntarakennetta ja määrittelee kestävyyy- den toteutumismahdollisuuksia kauas tulevaisuuteen. Kaavat luovat raamit yhdyskunta- rakentamiselle ja samalla vaikuttaa esimerkiksi liikkumistarpeeseen ja ilmastomuutok- seen. Esimerkiksi ratkaisut, jotka vähentävät autoilua vähentävät samalla uusiutumatto- mien luonnonvarojen käyttöä ja edistää ekologista kestävyyttä. Kaavoituksen sosiaalinen kestävyys voi olla esimerkiksi reittien suunnittelua järkeväksi ja eri ryhmille sopiviksi tai palvelujen helppoa saatavuutta. (Sipilä 2006, 8-9.)

Kunnan olisi hyvä tehdä itselleen tavoitetilä tai visio, jonka perusteella maankäyttöäkin olisi helpompi ohjata kestävästi. Vision luomiseksi täytyy selvittää kunnan senhetkinen tilanne. Se pitäisi tehdä mahdollisimman objektiivisesti ja realistisesti, jotta se kuvaaisi todellista tilaa mahdollisimman hyvin. Vaarana on kuitenkin, että analyysin tekee suljettu ryhmä päättäjiä, jotka voivat sovittaa vallitsevan tilan kuvauksen etukäteen päätettyihin tavoitteisiin sopivaksi. (Viljanen 2003, 18.) Näkisin, että etenkin pienissä kunnissa vaara objektiivisuuden menettämiseen on suuri, koska tekijöitä ei ole paljon ja henkilökohtaiset intressit voivat vaikuttaa helpommin kuin isossa kunnassa. Pienessä kunnassa ei välttä- mättä ole laittaa resursseja esimerkiksi kestävä kehitykseen miettimiseen. Usein kestä- vän kehityksen mukaiset ratkaisut ovat sillä hetkellä kalliimpia toteuttaa, mutta pitkällä aikavälillä kustannukset voisivat tasaantua. Riippuu siis varmaan myös kunnan taloudelli- sesta tilanteesta, kuinka paljon se panostaa kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan.

Kaavoitus liittyy läheisesti muun muassa ihmisten asumiseen, elinympäristöön, viihtymi- seen ja liikkumiseen. Toteutuessaan kaavat myös vaikuttavat ihmisten keskinäiseen vuo- rovaikutukseen ja sosiaalisiin kohtaamisiin. Myös luonnonolojen tai palvelurakenteen muutos kaavoituksen kautta vaikuttavat ihmisten elinolosuhteisiin. (Päivänen ym. 2005,

10.) Kaavojen tulisi edistää kestävän kehityksen tavoitteita sekä sosiaalisia tavoitteita, ja sitä kautta sosiaalista kestävyyttä. Siihen liittyviä käsitteitä ovat terveellisyys, turvallisuus, viihtyisyys, sosiaalinen toimivuus, arjen sujuvuus ja sosiaalinen tasa-arvoisuus. (Päivänen ym. 2005, 14.) Myös Kytän ja Kahilan (2006, 150–151) tutkimuksessa tuli esille, että ihmiset kokivat elinympäristön laatutekijöiksi turvallisuuden, rauhallisuuden, siisteyden ja luonnonläheisyyden.

Monet kaavoituksen ja yhdyskuntatekniikan kysymykset, kuten uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen, joukkoliikenne, julkiset hankinnat, maaseudun kehittäminen ja elinympäristön laatu ja terveellisyys vaikuttavat kehityksen kestävyYTEEN. Maankäytön suunnittelussa sovitetaan yhteen kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia, kuten esimerkiksi arvokkaiden luonnonalueiden suojelua, liikennetarvetta ja hyvän asuin ympäristön rakentamista. (Sipilä 2006, 7.)

Sipilä (2006, 8-9) mainitsee asioita, jotka tulevat esille esimerkiksi asumista ja maisemointia suunnitellessa. Asumisen aiheuttamia kestävän kehityksen vaikutuksia ovat ekologiselta kannalta raaka-aineiden ja energian kulutus ja uusiutuvien ja uusiutumattomien energialähteiden käyttäminen. Taloudelliselta kantilta katsottuna siihen liittyy muun muassa verkostojen rakentamistarve ja ylläpito. Sosiaalisia vaikutuksia ovat muun muassa viihtyisyys, yhteisöllisyys, monipuolisuus ja tasa-arvo. Maiseman kestävässä kehitykseen liittyviä ekologisia vaikutuksia ovat muun muassa pirstoutuminen ja arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet. Taloudellisia vaikutuksia ovat muun muassa maisemaan ja luontoon perustuvien elinkeinojen toimintaedellytykset. Sosiaalisia vaikutuksia ovat puolestaan esteettisyys ja viihtyisyys. Sipilän mukaan rakennettujen alueiden tulisi olla tasapainoisia ja ympäristöön soveltuvia ja suunniteltu siten, että niissä pystyisi asumaan koko elämänsä.

6 MATKAILU JA SEN VAIKUTUKSET

Mathiesonin ja Wallin (1982) mukaan matkailu sisältää sekä liikkumisen kohteeseen sekä oleskelun kohteessa, joka on muualla kuin vakituinen asuinpaikka. Matkailu jakaantuu kolmeen peruselementtiin, jotka ovat dynaaminen, staattinen ja välillinen elementti. Dynaaminen elementti sisältää matkustamisen kohteeseen, staattinen elementti kohteessa oleskelun ja välillinen elementti sisältää taloudelliset, fyysiset sekä sosiaaliset vaikutukset, joihin matkailijalla on suora tai välillinen vaikutus. (Mathieson & Wall 1982, 14.)

Matkailija voidaan määritellä monilla eri tavoin, mutta käytän tässä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, jonka mukaan matkailijalla tarkoitetaan yöpyvää matkailijaa, joka viettää vähintään yhden yön matkan kohteessa joko maksullisessa tai maksuttomassa majoituksessa (Käsitteet ja määritelmät).

Rämetin, Kauppilan ja Saarisen tutkimuksessa (2003, 11) huomautetaan, että paikallisväestö ei ole homogeeninen, vaan erilaisista ryhmistä ja yksilöistä koostuva kokonaisuus. He käyttävät esimerkkinä Krippendorfin (1987, 46-47) jaottelua. Sen mukaan paikallisväestö jakaantuu viiteen erilaisesti matkailuun suhtautuvaan ryhmään.

- 1) Matkailun kautta työllistyvät asukkaat, jotka asennoituvat matkailuun myönteisesti, koska he voisivat olla työttömiä ilman matkailijoita. Positiivinen suhtautuminen ei johdu vieraanvaraisuudesta, vaan taustalla vaikuttavista taloudellisista tekijöistä.
- 2) Paikalliset matkailuyrittäjät ja matkailusta välillisesti hyötyvät yrittäjät. Heidän asenteissa korostuvat taloudelliset tekijät edellistä ryhmää enemmän. Suhtautumista matkailuun hallitsee taloudellisen hyödyn tavoittelu, joka on mahdollista toteuttaa menettelytavoista ja seurauksista välittämättä.
- 3) Asukkaat, jotka ovat usein vuorovaikutuksessa matkailijoiden kanssa, mutta saavat vain osan toimeentulostaan matkailusta. Asuvat usein matkailukeskuksen lähellä ja ansaitsevat pääasialliset tulonsa maa- ja metsätaloudesta. Suhtautuvat edellisiä ryhmiä kriittisemmin matkailuun. Ajattelevat, että matkailuelinkeino lisää tuloja ja työllisyyttä, mutta samalla vaikuttaa kielteisesti fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön.

- 4) Enemmistö paikallisista asukkaista, jotka eivät ole usein tekemisissä matkailijoiden kanssa. Asennoitumisessa korostuu välinpitämättömyys. Suhtautuminen voi kuitenkin vaihdella paljon.
- 5) Päättäjät ja virkamiehet, jotka lähes poikkeuksetta tukevat matkailun kehittämistä, sillä sen avulla voidaan lisätä alueen elinvoimaisuutta ja työpaikkoja. (Rämet, Kauppila & Saarinen 2003, 11-12.)

Kehityksen sosiaaliset vaikutukset ovat muutos kehitykseen vaikuttaneiden osapuolien elämänlaadussa. Matkailu aiheuttaa muutoksia niin matkailualueilla asuvien kuin matkailijoidenkin elämänlaatuun. Vaikutukset ovat kuitenkin voimakkaampia ja merkityksellisempiä matkailualueilla asuviin kuin turisteihin. (Rátz & Puczko 2002, 116; Swarbrooke 1999, 71.) Tässä tutkimuksessa keskitytään matkailun vaikutuksiin matkailualueella asuviin ihmisiin kohdistuviin vaikutuksiin, eikä juurikaan perehdytä vaikutuksista matkailijoihin.

Matkailun sosiaaliset vaikutukset jaetaan sosio-ekonomisiin ja sosio-kulttuurisiin vaikutuksiin. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat asiat, jotka aiheutuvat taloudellisista tekijöistä, kuten inflaatiosta tai työpaikkojen muutoksista. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat muutokset, jotka vaikuttavat kulttuurisiin erityispiirteisiin laajassa mittakaavassa. Sosio-kulttuuriseen muutokseen vaikuttavat alueella vierailevien matkailijoiden ominaisuudet, kyseisen kunnan ominaisuudet, matkailualan kehityksen ominaisuudet sekä matkailijoiden ja paikallisten asukkaiden välinen kanssakäyminen. (Rátz & Puczko 2002, 116–120.)

Matkailun moniulotteisen luonteen takia sen kokonaisvaikutuksia on lähes mahdotonta mitata. Primaarit vaikutukset aiheuttavat sekundaari- ja tertiäri-vaikutuksia, joita on myöhemmin vaikea liittää matkailun kehitykseen. Toinen ongelma on se, että muutoksen syyt ja seuraukset voivat olla ajallisesti ja paikallisesti kaukana toisistaan eikä niitä osata yhdistää kehitykseen itsessään. (Rátz & Puczko 2002, 243.)

Tapaukseen voi soveltaa Doxeyn ”ärtyisyysasteikkoa”, irridexiä. Sen mukaan paikallisten asukkaiden suhtautuminen matkailijoihin muuttuu euforiasta apatian kautta ärsyyntymiseen ja siitä edelleen suoranaiseen vastustamiseen, jos matkailijoiden määrä edelleen nousee. Ensimmäisessä vaiheessa matkailijoihin suhtaudutaan mielenkiinnolla ja matkai-

lijoita on vielä vähän. Toisessa vaiheessa matkailijoiden määrä on kasvanut ja keskitytään palveluiden ja matkailijoiden lisäämiseen. Kolmannessa, eli ärsyyntymisvaiheessa, paikalliset ovat kyllästyneitä turisteihin, mutta politiikan päätöksentekijät keskittyvät edelleen infrastruktuurin parantamiseen asettamatta kasvulle rajoja. Viimeisessä vaiheessa matkailijoiden määrä on huipussaan ja niitä syytetään kaikista alueen ongelmista ja heitä vaivoin hyväksytään alueella. (Rátz & Puczko 2002, 131-133.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa käytin aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisina, rinnakkain tai yhdistelemällä eri tavoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 73.) Haastatteluaineiston lisäksi käytin aineistona kuutta kaavaluonnoksesta tehtyä huomautusta ja kahta kaavasta tehtyä valitusta. Aineiston tukena oli myös Karjalohjan kunnanhallituksen kokousten pöytäkirjat ja kaavatoimikunnan muistiot, joissa on käsitelty Päiväkummun asemakaavan muutosta.

Kun halutaan tietää jotain ihmisen käyttäytymisestä tai ajatuksista, on sitä parasta kysyä häneltä itseltään. Tällöin aineisto kerätään kyselyn tai haastattelun avulla. Haastattelun etuna on joustavuus ja vuorovaikutus. Kysymyksiä voidaan tarvittaessa toistaa tai tarkentaa ja kysymysten järjestystä voidaan muuttaa. Samalla haastattelijalla voi tehdä myös havaintoja siitä, miten asiat sanotaan ja minkälainen tilanne on. Haastatteluja tehdessä voidaan myös valita, ketä haastatellaan ja asiasta voidaan kertoa haastateltavalle etukäteen. Postikysely sen sijaan tulee yllätyksenä ja suurin osa saattaa jättää vastaamatta. Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on syvähaastattelua enemmän jäsenelty, mutta lomakehaastattelua avoimempi. Teemahaastattelussa on etukäteen valitut teemat sekä niitä tarkentavat kysymykset, joiden mukaan haastattelussa edetään. Haastattelijalla

voi vaihdella esimerkiksi kysymysten määrää tai järjestystä haastatteluissa. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 74-77.) Tällä tavalla tiedonhankintaa pystyy ohjaamaan itse tilanteessa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34).

Tein puolistrukturoituja haastatteluja kylpylähotellin kolmelle kaavoitushankkeen osallistajalle, jotka valikoituivat sen perusteella, että haastattelut saatiin sovittua molemmille sopivina aikoina. Puhun heistä tutkimuksessa naapureina. Kaksi osallista kieltäytyi haastattelusta.

Halusin tutkimukseen näkemyksen myös sellaiselta, joka asuu kylpylähotellin lähellä, mutta ei ole varsinainen osallinen. Kartoitin ketä lähistöllä asuu ja ensimmäinen tavoittelemani suostui haastatteluun. Kunnan hallinnon näkökulmaa selvitin haastattelemassa kahta luottamusmiestä. Luottamusmiehistä valitsin haastateltaviksi kaavatoimikunnan puheenjohtajan, joka on myös kunnanvaltuuston puheenjohtaja. Toiseksi valitsin summittaisesti kaavatoimikunnan muistion läsnäololistan perusteella. Halusin kuitenkin, että nämä kaksi henkilöä eivät olisi saman puolueen jäseniä. Molemmat luottamusmiehet ovat olleet kunnallispolitiikassa vuodesta 1984 lähtien ja olleet mukana kaikissa lautakunnissa.

Tutkimuksen haastatteluissa oli perustietojen lisäksi neljä teemaa (ks. liitteet 3 - 5 Haastattelurungot): haastateltavan suhtautuminen matkailijoihin Karjalohjalla, kylpylähotellin kaavoitusprosessin eteneminen ja siihen osallistuminen, kaavamutoksen aiheuttamat vaikutukset sekä kestävä kehitys. Teemat olivat samat kaikille eri toimijoille, mutta muokattu kunkin roolin mukaisesti. Kaikilta kuitenkin kysyttiin esimerkiksi matkailun vaikutuksia sekä naapureihin että kuntaan. Johtajan haastattelu poikkesi muista siten, että siinä kysyttiin myös tietoja yrityksestä ja sen toimintatavoista. Johtajan haastattelussa yhtenä teemana oli myös Suomen matkailustrategian näkyminen yrityksen suunnitelmis-
sa.

Muiden haastateltavien, paitsi yrityksen johtajan, iät olivat 46 vuoden ja 68 vuoden välillä. Yhden haastateltavan ikä ei tullut selville, mutta mahtuneeseen ikähaarukkaan. Naapureista kaksi on naisia ja yksi mies, myös lähialueen asukas on mies. Myös luottamusmiehistä valikoitui haastateltaviksi miehiä, koska he olivat kahden kaavatoimikunnan muistion mukaan ainoat, jotka olivat osallistuneet molempiin kokouksiin, joissa käsitel-

tiin kylpylähotellin kaavahanketta. Haastateltavista yksi on eläkkeellä, yksi osittain eläkkeellä ja muut vielä työelämässä. Kaikilla paitsi kahdella heistä oli korkeakoulututkinto, yksi toimii yrittäjänä.

Osallisista kaksi asuu vakituisesti Karjalohjalla, mutta toinen käy muualla töissä. Yksi osallinen on vapaa-ajan asukas, joka käy Karjalohjalla ympäri vuoden. Loput haastateltavista asuvat vakituisesti Karjalohjalla.

Saadakseni selville yrityksen lähtökohtia, tarvetta ja kokemuksia kaavahankkeeseen liittyen haastattelin kylpylähotelli Päiväkummun johtajaa. Teemat poikkesivat jonkin verran muiden ryhmien haastatteluista, koska tarvitsin myös tietoa yrityksestä ja sen tavoitteista kaavahankkeen lisäksi (ks. Liite 5 Haastattelurunko – johtaja). Johtajan haastattelussa halusin selvittää yrityksen tulevaisuudensuunnitelmia Suomen matkailustrategian valossa. Tässä yhteydessä tuli esille myös hänen näkemyksensä kestävästä kehityksestä.

Selvittääkseni hankkeen esille tulemistä mediassa sekä yleisesti ihmisten mielipiteitä asiasta, luin alueella ilmestyvän Länsi Uusimaan usean kuukauden ajalta. Ajankohdat valitsin sen mukaan, milloin Karjalohjan kunnanhallituksessa on käsitelty kyseistä asiaa. Luin myös kaikki lehdet ajalta, jolloin kaavaehdotus oli nähtävillä. Luin lehdestä Mieli-pidepalstan, Tekstarit -palstan sekä Paikalliset -osuuden, josta etsin uutisia aiheesta. Löysin kaksi aiheesta kirjoitettua uutista, mutta mielipidekirjoituksia eikä Tekstarit -palsta – kirjoituksia ollut yhtään näiden kuukausien aikana.

Luin yleisönosastopalstat seuraavista lehdistä:

2009: tammikuu, helmikuu

2008: tammikuu, helmikuu, 5.–15. maaliskuuta, 1.–8. huhtikuuta, kesäkuu, 1.–10. heinäkuuta

2007: 22.–31. lokakuuta, marraskuu

Kävin myös kävellen tutustumassa tarkemmin alueeseen, jotta saisin paremman käsityksen naapureiden sijoittumisesta kylpylähotelliin nähden sekä esimerkiksi puuston mää-

rästä rajoilla ja rakennusten sijoittelusta. Tämä auttoi hahmottamaan kaavamuutosta käytännössä ja ymmärtämään paremmin kaavaluonnoksesta tehtyjen huomautusten sisältöä.

7.2 Aineiston keruu

Tein haastattelut viikkojen 40–42 aikana joko haastateltavien kotona tai työpaikalla. Kaksi haastattelua tein kotonani. Kaavasta huomautuksen tehneiden yhteystiedot sain Karjalohjan kunnanhallitukselle jätetyistä huomautuksista tai numerotiedustelusta. Muut katsoin puhelinluettelosta.

Tavoitin haastateltavat puhelimitse ja puhelun alussa esittelin itseni ja kerroin tutkimuksen tarkoituksen. En sanonut teemoja tai kysymyksiä etukäteen haastateltaville, mutta kerroin haastattelun pääteemat. Kysyin jokaiselta haastateltavalta luvan nauhoittaa haastattelu. Sanoin tekeväni haastattelun nimettömästi, koska mielestäni nimien selviäminen ei ole olennaista tutkimuksen kannalta. Ajattelin, että se pienentäisi myös kynnystä suostua haastatteluun.

Suunnittelin haastattelut erikseen naapureille, luottamushenkilöille sekä yrityksen johtajalle, vaikka teemat olivat suurin piirtein samat. Haastattelut kestivät noin 25–65 minuuttia. Olin suunnitellut kysymykset teemoittain etukäteen, mutta haastattelun edetessä kysyin tarkentavia ja lisää tietoa tuovia kysymyksiä sen mukaan, mitä asioita haastattelussa tuli esille. Litteroin haastattelut pääpiirteittäin ja luokittelin vastaukset kysymysten teemojen mukaan. Tarvittaessa kuuntelin haastatteluja uudestaan saadakseni selville vastausten tarkan sanamuodon.

Mielestäni haastattelut olivat hyvä keino saada selville osallisten näkemyksiä asiaan. Lähetämällä kyselyn, olisi voinut saada suuremman määrän vastauksia, mutta aineisto olisi voinut jäädä huomattavasti pinnallisemmaksi. Tekemällä haastatteluja pystyin myös varmistamaan vastausten saamisen.

8 TULOKSET

Olin tutkimuksessa kiinnostunut etenkin siitä, miten eri toimijoiden näkemykset eroavat toisistaan ja tuloksissa tuon kaikkien osapuolien näkemykset esille. Olin kiinnostunut kaavamuutoksen sosiaalisista vaikutuksista ja sitä kautta sosiaalisesta kestävydestä. Kysyin haastatteluissa ensin kokemuksia matkailijoiden tämänhetkisestä määrästä kylpylähotellissa sekä Karjalohjalla yleisesti että niiden vaikutuksesta omaan elämään. Sen jälkeen kysyin heidän käsityksiään kaavamuutoksen vaikutuksista heidän elämäänsä. Kysyin kokemuksia matkailijoiden määrästä yleisesti Karjalohjalla selvittääkseni, eroaako etenkin naapureiden suhtautuminen kylpylähotellin kehittymiseen ja muuhun matkailun kehittymiseen toisistaan. Suhtautumiset eivät kuitenkaan eronneet toisistaan. Kaikki naapurit olivat kuitenkin sitä mieltä, että liikaa laajentuessaan kylpylähotelli, ja sen myötä myös koko kunta, saattaa menettää alkuperäisen valttikorttinsa, rauhallisuuden. Luottamusmiehet ja lähialueen asukas laskivat matkailun kehityksessä paljon kylpylähotellin varaan, ja he olivat erittäin myönteisiä matkailun lisääntymiselle Karjalohjalla ja kylpylähotellissa.

8.1 Kylpylähotellin laajennuksen positiiviset puolet

Kaavoitushankkeen toteutumisesta nousi esille monenlaisia hyötynäkökulmia. Vastaajat kaikista ryhmistä sanoivat hyväksi tulot kunnalle sekä kunnan imagolle. Käsitys oli, että yritys tuo verojen kautta tuloja kunnalle ja lisää kunnan vetovoimaa. Lähialueen asukas sanoi, että monet tutut ovat sanoneet käyneensä Päiväkummussa, eli yritys tekee Karjalohjaa tunnetuksi. Myös työpaikkojen vuoksi yrityksellä nähtiin olevan positiivisia vaikutuksia kunnan yhteiskuntarakenteeseen.

”sekä työllistäjä että tällöinen mahdollisuus piipahtaa urbaanissa ympäristössä.”

Kaikkien eri osapuolten haastatteluissa näin suurta yritystä ja hyviä palveluja pidettiin harvinaisuutena Karjalohjan kokoisessa kunnassa. Muutama haastateltava mainitsi sen jopa aiheuttavan kateutta naapurikunnissa.

”kun täällä ikään kuin metsän keskellä asuu, niin onhan se huikeeta, että näin pienessä kunnassa on tuollanen keskus.”

Luottamusmiehet katsoivat yrityksen laajentumisen positiivisena asiana, koska se saattaisi edesauttaa muidenkin matkailualan yritysten syntymistä esimerkiksi erilaisten ohjelmalveluyritysten muodossa. Yrityksen johtaja olisi myös kiinnostunut ostamaan palveluja paikallisilta palveluntarjoajilta ja ohjelmalveluyrityksiltä, mutta valitettavasti hinta-laatu-asiakassuhde eivät vielä kohtaa.

Yrityksen kannalta kaavamuutos ja sen mahdollistama laajentaminen toisi ratkaisun pitkäaikaiseen ongelmaan, liian pieneen majoituskapasiteettiin

”sillon kun on niin sanottu sesonkiaika niin sillon on harmillista kun myydään ei oota jo aikaisessa vaiheessa”

Kysyntää siis olisi suurimman osan vuodesta enemmän kuin pystytään tarjoamaan. Ainoastaan joulukuun loppu ja tammikuu ovat yrityksessä erittäin heikkoja. Tähän tarpeeseen pyritään hakemaan ratkaisua kansainvälistymällä ja houkuttelemalla etenkin venäläisiä asiakkaita. Yrityksen kiinteät kulut kasvavat koko ajan, eikä kannattavuuden ylläpitämiseksi ole oikeastaan muuta keinoa kuin majoituskapasiteetin lisääminen.

8.2 Kylpylähotellin laajennuksen negatiiviset puolet

Kahdessa kaavaluonnoksen huomautuksista sekä kaavasta tehdyissä valituksissa vedottiin Uudenmaan maakuntakaavaan, jossa alue on merkitty kulttuurihistoriallisesti tärkeään/ maisemallisesti vaalittavaan alueeseen. Niissä sanottiin massiivisen lisärakentamisen muuttavan ja rumentavan olennaisesti järveltä avautuvaa maisemaa (ks. liite 6 Kyl-

pylähotellin Päiväkumpu järveltä päin). Uudenmaan liitto ei kuitenkaan vaatinut muutoksia kaavaehdotukseen vedoten tähän asiaan.

Muut osapuolet eivät katsoneet laajennuksella olevan paljonkaan maisemallista merkitystä, koska kaikkien ryhmien vastaajat katsoivat ympäristön olevan jo niin rakennettu ja maiseman olevan jo pilattu. Yksi vastaajista sanoi rakennelman olevan masentava ja tehdasmainen (ks. liite 7. Kylpylähotelli Päiväkummun sisäänkäynti) ja toinen sanoi sen olevan vähän kummajainen. Lähialueen asukas oli sitä mieltä, että lisärakentaminen ei vaikuta alueen viihtyisyyteen, koska sen ympärillä on vielä puustoa jäljellä (ks. liite 8 Ilmakuva kylpylähotelli Päiväkummusta). Yksi naapureista katsoi kuitenkin, että laajennuksen myötä paikan luonne tulee muuttumaan ja se voi kääntyä pidemmän päälle myös yritykselle negatiiviseksi asiaksi.

Myös yrityksen johtaja totesi, että suojeltavaa maisemaa ei enää ole, vaan maisema on pilattu jo aikaisemmin. Toisaalta sekä naapurit, luottamusmiehet että yrityksen johtaja katsoivat etenkin yrityksen kannalta tärkeäksi, että luonnonympäristöstä pidetään huolta myös matkailijoiden lisääntyessä, koska kaunis luonto on yksi Karjalohjan vetovoimitekijöistä.

Yrityksen johtaja näki luonnon, rauhallisuuden ja turvallisuuden myös yrityksen tärkeimmiksi myyntivalteiksi pääkaupunkiseudun ja edullisten hintojen lisäksi. Hän ei kuitenkaan katsonut muutaman tuhannen neliön lisärakennusoikeudella olevan kovin suurta merkitystä kokonaisuudessaan yli kymmenen hehtaarin tontilla. Rakennusoikeutta kuitenkin poistettiin luonnosvaiheen jälkeen huomautusten vuoksi noin 1 800 kerrosala-m², minkä johtaja näki yhdeksi keinoksi sovittelaa asiaa naapureiden kesken:

”Mukavampi kun ne menis sovinnossa, mutta.. Mekin ollaan yritetty sovittella, mutta, on vähennetty meidän alkuperäisiä tavoitteita ja tehty vähän niin kuin sitten mitä he on vaatinu ensin on poisteltu, mutta se ei oo sitten riittänyt kaikille. --Et ei oo vaan menty härkäpäisesti omaa linjaa.”

Kaavoittajan huomautuksiin tekemässä vastineessa todetaan, että kaavan on tarkoitus turvata kunnan kannalta tärkeän yritystoiminnan toimintaedellytykset. Sen vuoksi rakennus-

oikeuden merkittävä lisäys on välttämätöntä. Myös kunnanhallituksen Helsingin hallinto-oikeudelle antamissa lausunnoissa sanotaan kaavan olevan pahasti vanhentunut ja että

”kaava ei mahdollista kylpylähotellin laajentamista ja kehittämistä tämän päivän tarvetta vastaavalla tavalla. Kaavalla turvataan olemassa olevan yritystoiminnan kehittymisedellytykset.”

Lausunnossa vedotaan myös valtakunnallisiin alueiden käytön tavoitteisiin, joiden mukaan

”alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuurin hyväksikäyttöä.”

Kunnanhallitus katsoi, että yrityksen laajentamisedellytysten turvaaminen toteuttaa hyvin valtakunnallisia alueiden käytön tavoitteita, koska Päiväkumpu sijaitsee taajama-alueella, joka on kunnallistekniikan ja tieverkon piirissä. Alueelta on myös turvallinen jalankulku-yhteys taajaman palveluihin ja asuntoalueille.

Kaavaluonnoksesta tehtyjen huomautusten sekä kahden naapurin haastattelun perusteella kävi ilmi, että naapureiden näkökulmasta suunniteltu lisärakentaminen on massiivista ja lisää huomattavasti haittaa heihin nähden. Haitoiksi nimettiin melu lisääntyvästä autoilusta, lisäparkkipaikoista naapurien lähellä, mahdollisuudesta ajaa autolla myös päärakennuksen alapuolelle ja jopa rantaan asti. Myös veneliikenteen lisääntymisestä aiheutuva melu mainittiin yhden naapurin osalta. Yksi naapuri ja yksi luottamusmies mainitsivat kylpylähotellin ilmastointimelun olevan jatkuva ja yllättävän kova. Yksi naapuri kuvaili ilmastoinnista johtuvaa harmia omalla tontillaan muun muassa näin:

”Kesäiltana olis kiva olla ulkona, nauttii niinku siitä kesäyön hiljaisuudesta, niin tuol ei oo ikinä hiljasta, ku sen on se ilmastointi koko ajan päällä.”

Yhdessä huomautuksessa todettiin, että haitat keskittyvät loma-aikoihin ja viikonloppuihin, jolloin he itse myös vapaa-ajan asukkaina haluaisivat itse levätä ja virkistäytyä.

Kaksi naapuria totesi, että oman tontin sijainti ei enää vastaa niitä vaatimuksia, joiden vuoksi paikka alun perin hankittiin. Molemmat hakivat paikalta lähinnä rauhaa ja hiljaisuutta. Toinen kuitenkin totesi, että Lohjanjärven seutu on aika tiuhaan rakennettu ja se kuuluu jo eräänlaiseen ruuhka-Suomeen, joten erämaan rauhaa ei voinut olettaa sieltä löytyvän. Kylpylähotellin läheisyys oli myös otettu huomioon paikkaa ostaessa. Toinen heistä huomautti, että tähänastinen normaali rantatoiminta, eli lähinnä uimaranta, on ihan hyväksyttävää. Uimarannalta kuuluvia ääniä tulee sietää, mutta hän oli huolissaan toimintojen keskittämisestä rantaan ja esimerkiksi musiikin soittamisesta rantaterassilla.

8.3 Ristiriidat toimijoiden välillä

Naapureiden vastauksissa tuli esille ristiriita oman edun ja kunnan edun välillä. Toisaalta sanottiin, että kylpylähotellin laajennuksesta aiheutuu haittaa omalle tontille, mutta toisaalta katsottiin, että yritys on tärkeä kunnan elinvoimaisuuden kannalta ja on hyvä, että yritys kehittyy, eikä jämähä paikoilleen. Kunnan päättäjät olivat kaavamuutoksen kannalla kylpylähotellin laajentamisen mahdollistamiseksi, mutta asukkaat ovat kyllästyneitä kylpylän heille aiheuttamiin haittoihin, kuten meluun ja veneliikenteen lisääntymiseen.

Yksi kaavaluonnoksista tehdyistä huomautuksista koski Wanhan Emännän pihapiiriä. Huomautuksen mukaan hyötypuutarha kuuluu olennaisesti osaksi suojeltuja rakennuksia eivätkä asemakaavan luonnoksessa olleet mökit sovi perinnemiljööseen. Yrityksen johtajan näkemys asiasta puolestaan oli, että mökkien rakentaminen lähinnä siistisi aluetta ja tekisi siitä viihtyisämmän. Nyt alue on epäsiisti ja metsittynyt, joten johtaja ei näe sillä olevan erityistä arvoa. Valituksen tekemistä tästä asiasta hän kuvaili vain ”konstiksi” vailla todellisia perusteita. Toinen luottamusmiehistä sanoi, että on ehkä hyvä, että pihapiiri jäi lopulta kaavoituksen ulkopuolelle, vaikkei hän itse ollut sitä alun perin vastustanut.

On myös huomattava, että kaavaluonnoksen jälkeen ehdotuksesta poistetun kolmikerroksisen rakennuksen toteutumista kaikki osapuolet katsoivat eri kannalta. Naapurit vastustivat rakennusta, koska se peittäisi viimeisenkin järvinäkymän heidän tonteiltaan. Yrityksen johtaja puolestaan ajatteli suunnittelussa asiakkaitaan, joille olisi miellyttävämpää, jos hotellihuone sijaitsisi vastaanoton läheisyydessä, eikä tarvitsisi kulkea pitkiä käytäviä päästäkseen vastaanottoon ja ravintolaan. Koska suunniteltu rakennus jäi pois suunnitelmista jo kaavaluonnoksen jälkeen, joutuvat asiakkaat kävelemään pitkän matkan huoneistaan vastaanottoon. Myös toinen luottamusmies ajatteli rakennusta asiakkaiden kannalta. Hän katsoi, että rakennus olisi hyvä, koska sieltä olisi hienot näköalat järvelle. Hän ei niinkään ajatellut sitä lähiasukkaiden näkökulmasta.

Näkökulmat erosivat toisistaan myös siinä, että yrityksen johtaja tekee suunnitelmia yrityksen kannalta pitkälle tulevaisuuteen. Nyt meneillään olevassa kaavamuutoksessa oleva lisärakennusoikeus riittää yritykselle todennäköisesti jopa 30 vuodeksi. Kun tehtävät muutokset vaikuttavat toimintaan myös tulevaisuudessa, olisi ne hyvä suunnitella toimiviksi ja asiakkaille miellyttäviksi.

Yrityksen johtaja huomautti myös, että suunnitelmat toteutetaan vaiheittain, eikä niin, että kaikki valmistuu kerralla. Yrityksen johtajan näkemyksen mukaan lisärakentaminen ei ainakaan alkuvaiheessa vaikuttaisi mitenkään naapureihin, koska ensimmäinen laajennus ei ole niin mittava. Naapurit olivat huolissaan lähinnä kokonaissuunnitelman vaikutuksista, eikä heidän puheissaan käynyt ilmi se, että vaikutukset eivät heti ensimmäisen vaiheen jälkeen näkyisi millään tavalla. Rakennusjärjestys ei ole ihan selvillä, vaan sitä mietitään aina tilanteen ja tarpeen mukaan. Ensin pitää saada lisää majoituskapasiteettia, ja sen jälkeen on vuorossa joko kylpylän uusiminen tai savusaunan rakentaminen. Savusaunasta halutaan riittävän suuri tapahtumien järjestämiseksi esimerkiksi bussiryhmille.

Tämä tavoite on ristiriidassa naapureiden intressien kanssa. Osa naapureista oli huomauttanut nimenomaan rannassa tapahtuvasta kovaäänisestä toiminnasta. Tähän kiistaan liittyy myös alueella toimiva Hupikumpu, joka on Päiväkummun alueella, mutta erillisen yrittäjän ylläpitämä. Tästä on ollut kiistaa niin naapureiden, johtajan kuin luottamusmiehenkin mukaan. Myös osassa kaavahuomautuksia mainittiin kovaääninen Hupikumpu

häiritsevä. Karjalohjan kunnanhallituksen pöytäkirjassa (23.2.2009), jossa päätettiin lausuntojen sisällöstä Helsingin hallinto-oikeudelle, ja todettiin, että Hupikummulle ei

”asemakaavassa ole osoitettu aluevarausta tai käyttötarkoitusta tällaista toimintaa varten. Kaavan vaikutusten arviointiin ei siten kuulu tällaisen toiminnan vaikutusten arviointi.”

Huvipuistoa varten ei ole myöskään olemassa kiinteitä rakenteita ja sen toimintaa kuvataan satunnaiseksi. (Erätuli 2009).

Hupikumpu on toiminut alueella vuodesta 2006, ja sen toimintaan kuuluu muun muassa pomppulinnoja, toukkajuna, miniatyregolf sekä terassi, jossa on A-oikeudet (Hupikumpu). Vaikka kaavamuutos ei siis varsinaisesti koske Hupikumpua, on se mainittu kahdessa kaavaluonnoksesta tehdyssä huomautuksessa ja lisäksi se liittyy olennaisesti kaavasta tehtyihin valituksiin, jotka tehtiin Helsingin hallinto-oikeudelle. Myös Hupikummun ympäristöluvasta on ollut kiistaa naapureiden ja yrittäjän välillä, ja sitä on selvitetty korkeimmassa hallinto-oikeudessa asti (Hinkkanen 2009).

Vaikka Hupikumpu on erillinen yritys, se toimii Päiväkummun alueella ja sen vuoksi sen aiheuttama häiriö liitetään Päiväkumpuun. Naapurit ovat jo valmiiksi närkästyneitä ranta-alueella tapahtuvasta kovaaäänisestä toiminnasta, joten on selvää, ettei sinne haluttaisi enää lisää mahdollisesti melua aiheuttavaa toimintaa. Sekä huomautusten että haastattelujen perusteella muutama naapuri suhtautuu huomattavasti kriittisemmin Päiväkummun laajenemiseen kuin muut. Rannan melut kuuluvat helposti järven kautta muillekin kuin naapureille, mutta kukaan kauempana asuneista ei ole tehnyt huomautusta kaavaluonnoksesta, valittanut kaavasta tai ollut lehtiartikkeleiden mukaan mukana kiistoissa Hupikummun toimintaa koskevissa kiistoissa (Hinkkanen 2008).

Vaikuttaa siltä, että vanhoilla erimielisyyksillä on suuri vaikutus suhtautumisessa yritykseen nykyään. Yksi naapuri vaati huomautuksessaan rakentamaan rajallensa vähintään kaksi metriä korkean piikkilangalla varustetun aidan, jotteivät hotellivieraat ylittäisi rajaa. Tällä hetkellä rajalla on oja ja kuusiaita kasvamassa. Hän viittaa vuodelta 1987 olevaan päätökseen rakentaa aita rajalle, mutta aita ei ole rakennettu. Huomautuksen perus-

teella kaavaan merkittiin määräys rakentaa rajalle rannan tuntumassa 180 cm korkea ja muualta 120 cm korkea melua torjuva aita. Korkeammalle aidalle ei kaavan laatija nähnyt perustetta. Toisen huomautuksen perusteella myös toiselle puolelle rajaa merkittiin aita melun 180 cm korkuinen aita melun torjumiseen. Voisi siis päätellä, että koska edellinen päätös aidan rakentamisesta ei ole toteutunut, on vaatimuksena entistä korkeampi aita ja nuivempi suhtautuminen yritykseen, vaikka yrityksen omistaja onkin vaihtunut.

Eroja oli myös naapureiden ja lähialueen asukkaan näkemyksissä. Lähialueen asukas oli sitä mieltä, ettei lisärakentaminen lisää naapureiden ahdistusta. Päinvastoin hän katsoi, että tontin itärajan tuntumaan rakennettavat mökit voivat jopa toimia suojana naapureille (ks. liite 1 Havainnekartta Päiväkummun kaavasta). Osa naapureista oli sitä mieltä, että nimenomaan nämä mökit ovat ongelmallisia, koska ne lisäävät valaistuksen määrää rajalla ja mahdollistaa autolla ajamisen myös päärakennuksen alapuolelle. Lähialueen asukas kuitenkin huomautti, että paljon on kiinni siitä, miten alue lopulta suunnitellaan. Myös yksi naapureista nosti esiin, että näihin asioihin voidaan vaikuttaa jonkin verran suunnittelulla. Lähialueen asukas ilmaisi myös, että kylpylähotellin rajanaapureina olevat tontit ovat jo nyt huonoja paikkoja asua, sillä melu ei voi olla kantautumatta niihin. Hänelle kylpylähotelli ei kuitenkaan aiheuta minkäänlaista häiriötä.

Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että myös naapurit katsoivat laajentumisen olevan yleisesti hyvä asia ja että toimintaa pitää kehittää. Yleisten etujen edelle nousivat kuitenkin vaikutukset omaan elämään ja laajennukset suhteessa omiin intresseihin. Kaksi naapuria sanoi jopa, että tällaiset suuret hankkeet eivät voi mennä yksittäisten maanomistajien ehdoilla. Yksi naapuri tunsu puolestaan jäävänsä jalkoihin suunnittelussa. Hänen mukaansa se, että kylpylähotelli on paikkakunnan suurin työllistäjä, vaikuttaa asioiden käsittelyyn ja että ensisijaisesti sen intressejä pyritään toteuttamaan. Hän sanoi myös, että kaavoitukseen liittyvien tapahtumien pitäminen Päiväkummun tiloissa saattoi vaikuttaa päätöksentekoon. Myös yhdessä Helsingin hallinto-oikeuteen tehdyssä valituksessa sanotaan, että

”hyväksytty kaava ei kohtelee tasapuolisesti alueen muita maanomistajia, koska massiivinen lisärakennusoikeus on myönnetty vain yhdelle tontille.”

Kunnanhallituksen hallinto-oikeudelle tekemässä lausunnossa todetaan, että kohtuullisuutta arvioitaessa täytyy ottaa huomioon kaavan olevan 1970 -luvulta ja vastaavasti valittajan oma rakennuspaikka on voimassa olevassa asemakaavassa varattu maa- ja metsätalousalueeksi.

Arvojen vaikutus mielipiteisiin ja päätöksentekoon tuli myös selkeästi esille. Kylpylähotellin lähellä asuvat olivat valinneet asuin- tai lomapaikkansa muun muassa heille tärkeän arvon, rauhallisuuden, vuoksi. Kylpylähotellin laajentamisen myötä heidän tärkeänä pitämänsä arvo on vaarassa. Sen vuoksi yksi haastateltavista sanoi, että hänen perheensä on jo harkinnut toiseen paikkaan muuttamista.

Sen sijaan kunnalle ja kyseiselle yritykselle muut arvot kuin rauhallisuus ovat tärkeitä. Luottamusmiehet edustavat kuntaa ja ovat tyytyväisiä, kun alueella on yrittäjiä ja kunnalle tulee tuloja veronsiirtoina ja samalla kunnan houkuttelevuus ja imago kasvavat. Samaa mieltä oli myös lähialueen asukas. Yritykselle tärkeää on yrityksen kannattavuus ja toiminnan laajentaminen. Pienessä kunnassa yksilöiden arvoilla on varmasti suhteellisen suuri merkitys, vaikka toisaalta yksilöiden arvot pohjautuvat suurelta osin yhteiskunnassa yleisesti vallitseviin arvoihin. Kaavoituksessa eri toimijoiden arvot tulevat esille, ja niiden pohjalta pitäisi saada aikaiseksi kompromissi lopullisesta tuloksesta.

Yrityksen johtaja oli osannut odottaa vastustusta, sillä hän sanoi kollegoillansa ympäri Suomea olevan samanlaisia ongelmia laajennusten yhteydessä. Luottamusmiehistä toinen sanoi prosessin sujuneen hyvässä yhteistyössä, vaikka naapureiden valitukset olivatkin aika katkeria. Toinen luottamusmiehistä kuvasi naapureiden tilannetta näin:

”he ei tunnu ymmärtävän, että se on liiketoimintaa ja jos he haluaa jotain sellaista rauhaa, mitä on ollut 30-40 vuotta sitten, niin sit pitäis muuttaa johonkin Ivalon korkeudelle tai vähintään Kuopion yläpuolelle ni sit olis sitä rauhaa, sieltä sitä löytyy. --Etelä-Suomessa ei enää sellasta ole.”

Haastatteluiden perusteella sain sellaisen käsityksen, että naapureiden on lopulta helpompi ymmärtää yrityksen intressejä kuin kunnan ja yrityksen ymmärtää naapureiden huolta ja intressejä.

8.4 Suhtautuminen matkailun lisääntymiseen Karjalohjalla

Yhden naapurin mukaan matkailijoiden määrä on Karjalohjalla sellainen, että kyllä sen muutaman kesäkuukauden ajan kestää esimerkiksi käydä kaupassa, vaikka on jonoja. Talvikausi on sitten huomattavasti hiljaisempaa. Kesäaikaan oppii tietämään, milloin kannattaa käydä kaupassa välttääkseen pahimmat ruuhkat. Kesäasukkaana oleva naapuri ei katsonut matkailijoiden määrän kasvamisella olevan muita positiivisia vaikutuksia, kuin paikallisen kaupan toimiminen ja että kunta tietysti haluaa houkutella lisää matkailijoita.

Yksittäisiä, muutaman päivän kestäviä, suurempia tapahtumia ei nähty ongelmaksi. Kaikki naapurit totesivat, että ne eivät häiritse, koska ne ovat väliaikaisia. Ja niitä pääsee pakoon

”sitä voi tulla sisälle ja vetää ovet kiinni, ei kuulu senkään vertaa.”

Toisaalta suuremmat tapahtumat ja konsertit nähtiin ihan positiivisinakin

”Muutama kerta kuunneltiin parvekkeelta hyvä konsertti.”

Myöskään muuta väliaikaista ja ohi menevää meteliä ei pidetty häiritsevänä. Satunnaisia äänekkäämpiä porukoita tai esimerkiksi jalkapallopelien pitämistä päärakennuksen alapuolella ei pidetty ongelmana. Naapureiden kommentit kiteytyvät yhden naapurin lausahdukseen:

”Ei me nyt olla niin pienestä häiriinnytty.”

Luottamusmiehet eivät katsoneet matkailijoiden määrän lisääntymisellä olevan negatiivisia vaikutuksia ympäristöön, jos esimerkiksi majoitustilojen jätevesiasiat ja muut vastaavat asiat hoidetaan asianmukaisesti. Kylpylähotellin laajennuksen kannalta tämä ei ole ongelma, koska yritys kuuluu kunnan viemäriverkostoon. Molemmat luottamusmiehet olivat sitä mieltä, että matkailun lisääminen Karjalohjalla on kaiken kannalta hyvä asia ja sitä pitää tukea. Matkailu katsottiin hyväksi vaihtoehdoksi alueella yrittämiseen ja sivuelinkeinoksi.

Myös lähialueen asukas oli sitä mieltä, että matkailijoiden määrän lisääntyminen on pelkästään hyvä asia. Hän oli sitä mieltä, että kylpylähotellin kannattaisi ostaa ympäröivät tontit itselleen ja tarjota nykyisille asukkaille toinen asuin- tai lomapaikka. Silloin yrityksellä olisi enemmän pelivaraa maankäytön suhteen, eikä olisi naapureita niin lähellä.

”Mä kyllä, tota, kannatan -- tohon mahdollisimman komeeta keskittymää, se et mitä se on sitä mä en osaa sanoa--.”

Yksi naapureista katsoi matkailijoiden määrän kasvamisella olevan mahdollisesti laajasti positiivisia heijastevaikutuksia esimerkiksi mahdollisuutena kasvattaa ohjelmapalvelutarjontaa alueella. Hän katsoi, että Karjalohjalla on kyllä tilan puolesta varaa kasvattaa matkailijoiden määrää, ja että matkailu on yksi tärkeistä tekijöistä maaseudun elinvoiman kannalta. Naapuri oli kuitenkin sitä mieltä, että matkailijoiden määrä kylpylähotellissa alkaa olla maksimissaan ja ettei alueelle enää mahdu lisää toimintoja. Hään kuitenkin korosti sitä, että esimerkiksi kunnan puolesta panostettaisiin matkailuimagon suunnitteluun ja että kasvu tapahtuisi hallitusti tietyn linjan mukaan. Jos kunta esimerkiksi rakentaisi lisää ulkoilureittejä yhteistyössä Kylpylähotelli Päiväkummun kanssa, hyötyisivät myös kunnan vakituiset asiakkaat enemmän yrityksen laajentumisesta.

Myös toinen luottamusmies toi esille mahdollisuuden tehdä esimerkiksi ratsastukseen tarkoitettuja reittejä, mutta totesi, että ongelmana on tällaisten reittien kunnossapito. Ei riitä, että reitit kerran tehdään, vaan niitä pitää ylläpitää, mihin ei aina ole resursseja. Hän

totesi pienen kunnan ongelman olevan matkailijamäärien vähyys, jolloin toimivia ratkaisuja on vaikea löytää, jotta toiminta olisi kannattavaa.

8.5 Osallistuminen kaavoitusprosessiin ja kokemuksia prosessista

Tutkimissani Länsi-Uusimaan numeroissa ei ollut yhtään mielipidekirjoitusta aiheesta, vaikka lehtiin kirjoittaminen on yksi osallistumisen muoto. Tähän on saattanut vaikuttaa se, että samaan aikaan, jolloin kaavoitusprosessi käynnistettiin, oli Karjalohjalla esillä päätös kuntaliitoksesta Lohjaan. Kuntaliitoksesta löytyi paljon kirjoituksia ja mielipiteitä. Ehkä kaavoituksen aloitusajankohdalla on ollut vaikutusta siihen, ettei kirjoituksia tästä aiheesta ole. Toisaalta syynä voi olla myös se, että aika suuri osa kylpylähotellin läheisyydessä asuvista on vapaa-ajanasukkaita. Heille ei siis välttämättä tule paikallislehti. Muut karjalohjalaiset eivät ehkä ole kokeneet sen koskettavan itseään, joten siitä ei ole kirjoitettu.

Osalliset osallistuivat Päiväkummun asemakaavan muutokseen jättämällä huomautuksia kaavaluonnoksesta ja muistutuksia kaavaehdotuksesta. Luonnoksen pohjalta tehtyjen huomautusten perusteella kaavaehdotuksiin tehtiin muutoksia. Esille tuli kuitenkin Räihän (2000) kuvaama ongelma todellisesta vaikuttamisesta. Yksi haastatelluista naapureista sanoi, että ei viitsi enää jatkossa valittaa kaavasta, koska ei se kuitenkaan vaikuta mitään. Toinen luottamushenkilöistä toi myös esille sen, että vaikka osallisten kuulemistä on lisätty, niin ei sillä kuitenkaan ole todellista vaikutusta ”*ei se kuitenkaan estä mitään.*” Lähialueen asukas taas totesi, että valittamismahdollisuutta pitäisi jotenkin rajata, koska se on usein pelkkää kiusantekoa ja hidastaa turhaan rakennusprojekteja.

Osallistumisesta ja tiedon saannista kysyttäessä vastauksista kävi ilmi, että haastateltavat eivät enää muistaneet prosessin vaiheita ja mitä kautta tietoa tuli. Kukaan ei muistanut lukeneensa lehdistä ilmoituksia esimerkiksi kaavan esilläolosta. Kenelläkään ei kuitenkaan ollut sellaista tunnetta, ettei olisi saanut vaikuttaa. Lähialueen asukas muisti lukeneensa ainoastaan yhden uutisen kylpylähotellin laajentamisaikomuksista paikallislehdessä, mutta ei ollut saanut muuta tietoa siitä, vaikka asia kiinnostikin. Hän sanoi myös

lukevansa paikallislehden aika tarkkaan. Yksi sanoi, että oli kuullut naapurina asuvalta ystävältään kaavoitusprosessin alkamisesta.

Yksi haastateltavista osallistui kaavaprojektista järjestettyyn tiedotustilaisuuteen. Siellä sai tuoda näkemyksensä esiin ja tuli sellainen tunne, että niillä on myös vaikutusta ja että lupaukset pidetään. Yksi naapuri sanoi tietäneensä tilaisuudesta, mutta ei mennyt sinne, koska ei ollut mitään kysyttävää. Toinen naapuri oli myös ollut tietoinen tilaisuudesta, mutta ei muistanut syytä miksi ei mennyt sinne. Vaikka kukaan ei ollut sitä mieltä, ettei tietoa olisi saatu prosessista tarpeeksi, kävi ilmi, ettei suurin osa ollut huomannut lehdis-sä olleita kuulutuksia kaavan esilläolosta.

Haastatteluiden perusteella sai aivan toisenlaisen käsityksen kaavoitusprosessin etenemisestä ja osallistumismahdollisuudesta kuin kahden hallinto-oikeudelle tehtyjen valitusten perusteella. Valituksissa sanotaan, että heille on tiedotettu ainoastaan kaavaluonnoksen esillä olosta ja yleisötilaisuudesta tuossa vaiheessa. Valitusten tekijät olisivat odottaneet, että heille ilmoitetaan henkilökohtaisesti kaavaehdotuksen esillepanosta sekä hyväksymisestä, koska he olivat tehneet luonnoksesta huomautuksen. Vastineessaan kunnanhallitus totesi, että kaavasta on tiedotettu kuulutuksella sekä luonnos- että ehdotusvaiheessa lain edellyttämällä tavalla. Valittajien tilat eivät sisälly käsitellyn asemakaavan alueeseen, joten kunnalla ei ollut velvollisuutta tiedottaa asiasta lähettämällä kirjeet heille.

Haastatteluissa ei kuitenkaan kukaan sanonut, että tiedotus olisi ollut puutteellista. Yksi haastateltava sanoi, että jossain vaiheessa (ei muistanut, oliko luonnos- vai ehdotusvaiheessa) häneltä pyydettiin lausuntoa. Hän oli myös seurannut prosessia Karjalohjan kunnan Internet-sivuilta. Hänellä oli siis sellainen tunne, että on saanut osallistua ja vaikuttaa. Voi olla, että haastatteluun vaikutti se, että kaavoitusprosessi on ollut käynnissä jo kaksi vuotta, joten kaikki vaiheet eivät ole selkeästi muistissa. Aika on voinut myös lieventää suhtautumista tai sitten voi olla, että haastattelussa ei haluttu sanoa kaikkea suoraan, vaan kaunisteltiin asiaa. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 35) pitävätkin luotettavuuden kannalta yhtenä haastattelumenetelmän ongelmana sitä, että haastateltavilla voi olla taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia.

Luottamusmiesten mukaan tämä kaavoitusprojekti eteni hyässä yhteistyössä. Toinen luottamusmiehistä sanoi, että kylpylähotellin kanssa on ollut helppo tehdä yhteistyötä ja sopimukset ovat pitäneet.

”Mulle jäi kyllä se maku, et kunta on siinä ottanut huomioon mahdollisimman tasapuolisesti.”

Molemmat luottamusmiehistä sanoivat, että on hyvä, että Karjalohjalla on jo pitkään käytetty samaa kaavoittajaa, joka on siten tullut tutuksi alueen ja luottamusmiesten kanssa. Hänen ammattitaitoonsa luotettiin riittävien selvitysten tekemiseksi kaavaa valmisteltaessa.

8.6 Kestävän kehityksen merkitys kaavamuutoksessa

Kestävän kehityksen ei nähty olevan ongelma yrityksen laajentamisessa. Lähes kaikki vastaajat viittasivat lakisääteisiin ympäristöarviointeihin ja niiden riittävyyteen luotettiin. Toinen luottamusmiehistä mainitsi, että esimerkiksi kaavatoimikunnassa kiinnitetään huomiota lähinnä maisemallisiin arvoihin ja siihen, miten rakennukset istuvat ympäristöön. Maiseman huomioonottaminen liittyykin Sipilän (2006, 8-9) suunnittelun sosiaalisten arvojen huomioonottamiseen.

Toinen luottamusmiehistä sanoi, että liito-oravan säilyminen alueella on kestävän kehityksen onnistumisen mitta. Hän sanoi myös, että hän itse pyrkii huolehtimaan, että päätöksissä on otettu riittävästi ympäristöasiat huomioon. Pienen kunnan ongelmana on kuitenkin se, että ei ole työvoimaa ja toimijoilta puuttuu tieto-taitoa puuttua tai vaikuttaa näihin asioihin muun työn ohessa. Myös lähialueen asukas oli sitä mieltä, että pienissä kunnissa rahanpuute on usein ongelma, vaikka tietoa olisikin

”Siin tulee sitte monta kertaa se vastaan, että siinä on ristiriita siin, niinku halutaan niinkun , tehdä viisaasti, mutta sitte köyhä kunta, rakennuttaja jolla ei oo rahaa tehdä viisaasti. Sit joudutaan tekemään vähän huonommin se asia, mikä on lyhytnäköistä, mutta se on vaan näin--.”

Toinen luottamusmiehistä sanoi kestävän kehityksen käsitteen kunnan toiminnoissa karsineen inflaatiota, koska sen turvin puututaan epäolennaisuuksiin ja toiminta on mennyt pilkunviilaamiseksi.

Kestävän kehityksen ymmärtäminen oli lähes kaikilla vastaajilla ainoastaan sen ekologinen puoli. Ainoastaan toinen luottamusmiehistä mainitsi, että vaikutukset naapureihin voivat olla ristiriidassa kestävän kehityksen periaatteiden kanssa, jos ne eivät tue luonnonvarojen kestävää käyttöä, ihmisten viihtyvyyttä tai jos ne eivät helpota sosiaalista kanssakäymistä. Maisemallisten arvojen hän ei nähnyt olevan vaarassa

”Siitä voidaan aina keskustella, mitä niinku tämmönen maisemamuutos ja tämmöset aika suuret rakennuskompleksit vaikuttaa, mutta se on jo tämmönen puoliurbaani ympäristö.”

Muut vastaajat eivät nähneet kaavamutoksella olevan vaikutuksia muiden kestävän kehityksen ulottuvuuksien kannalta. Toisaalta kestävästä kehityksestä kysyttiin yleisesti, eikä ulottuvuuksia eritellen.

Yksi naapureista mainitsi, että pyrkimys lisätä veneliikennettä ei varmasti ole kestävän kehityksen mukainen. Hänen mielestään on varmasti ekologisempaa tulla kohteeseen 30 kilometrin päästä autolla kuin veneellä. Toinen luottamusmiehistä puolestaan oli sitä mieltä, että olisi hyvä, jos Päiväkummusta tulisi yksi veneilykohde lisää Lohjanjärvellä. Hän ei nähnyt lisääntyvän veneilyn olevan ristiriidassa kestävän kehityksen periaatteiden kanssa.

Yritys on ottanut kestävän kehityksen ekologisen ulottuvuuden huomioon muun muassa lajittelemalla jätteet jo 10 vuoden ajan sekä siirtymällä öljyn sijasta pellettilämmitykseen vuonna 1997. Myös arjen pienissä asioissa pyritään ekologisiin tekoihin esimerkiksi

sammuttamalla valot lähtiessä ja vaihtamalla asiakkaiden pyyhkeet vain silloin kun he laittavat sen lattialle likaisuuden merkiksi.

Toinen luottamusmiehistä katsoi, että yrityksen kannattaisi laskea oma hiilitaseensa ja hankkia ympäristömerkki ja markkinoida sen avulla. Yrityksen johtajan mielestä ympäristösertifikaatit ovat kuitenkin sen verran kalliita, ettei niistä saisi vastaavaa markkina-hyötyä. Yritys on kuitenkin mukana työ- ja elinkeinoministeriön energiansäästöohjelmassa, jossa tavoitellaan yhdeksän prosentin energiansäästöä vuoteen 2016 mennessä. Sen vuoksi lämmityskalustoa ollaan uusimassa energiaa säästävämmäksi.

9 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kylpylähotelli Päiväkummun asemakaavan muutoksesta aiheutuvia vaikutuksia ensisijaisesti lähialueen asukkaihin. Naapureiden näkemyksen mukaan kaavamuutos tulee vaikuttamaan heihin negatiivisesti muun muassa lisääntyvän melun ja liikenteen vuoksi. Luottamusmiesten sekä lähialueen asukkaan näkökulma puolestaan on päinvastainen. Heidän mielestään lisäkapasiteetti ei vaikuta olennaisesti naapureihin. Vaikutukset kuntaan sen sijaan nähdään kaikissa ryhmissä positiivisina.

Matkailijoihin yleisesti Karjalohjalla suhtaudutaan positiivisesti. Kaikki osapuolet ovat valmiita kasvattamaan matkailua ja matkailijoiden määrää Karjalohjalla, mutta kaikkien ryhmien mielestä on pidettävä huolta siitä, että Karjalohjan alkuperäiset vetovoimatekijät, kuten luonto ja rauhallisuus säilyvät. Matkailijoiden nähdään tuovan vaurautta kuntaan, elävöittävän pientä kylää ja lisäävän työpaikkoja. Kylpylähotellin matkailijoiden määrässä sen sijaan on selvä ero naapureiden ja muiden välillä: naapureiden mielestä alue on jo täynnä, eivätkä he toivo sinne lisää toimintoja, mutta muiden mielestä laajentumisvaraa on. Matkailualan kehittäminen ja kasvattaminen on myös Suomen matkailustrategian tavoitteita (Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013 2006, 9), mihin myös yrityksen johtaja viittasi haastattelussa. Vaikka matkailijoiden

määrän kasvuun suhtauduttiin pääosin positiivisesti, ei Karjalohjan haluttu kuitenkaan kehittyvän vilkkaan matkailukeskuksen suuntaan kaikkine aktiviteetteineen.

Etenkin luottamusmiehet ja lähialueen asukas suhtautuvat matkailun lisääntymiseen erittäin positiivisesti. Heidän voisi nähdä kuuluvan Rämetin ja muiden (2003, 11-12) esittelemän Krippendorfin (1987, 46-47) paikallisväestön jaottelun viidenteen ryhmään, johon kuuluvat päättäjät ja virkamiehet, jotka lähes poikkeuksetta tukevat matkailun kehittämistä. Havainto tukee myös Rämetin ja muiden (2003, 48) kaupungin/kunnanvaltuutettujen ja johtavien viranhaltijoiden matkailuun asennoitumista Koillis-Suomessa koskevan tutkimuksen tuloksia, joissa 95 prosenttia vastaajista arvioi matkailun hyödyt suuremmiksi kuin haitat. Hyödyiksi mainittiin samat, jotka tulivat esille myös tässä tutkimuksessa: tulojen ja työllisyyden lisääntyminen sekä alueen tunnettuuden ja mielikuvan parantaminen. Haitoiksi koettiin roskaantuminen ja saastuminen, mutta niitä ei pidetty merkittävänä. (Rämet ym. 2003, 48.)

Sosiaalisen kestävyyskannalta kaavoitusprosessi sujui pääosin hyvin. Vuorovaikutusta tapahtui, eri osapuolet saivat äänensä kuuluviin, ja osallisilla oli sellainen tunne, että on saanut vaikuttaa ja osallistua. Toisaalta myös ollaan sitä mieltä, että maankäyttö- ja rakennuslain vaatimusten mukainen tiedottaminen kaavan eri vaiheista ei aina ole riittävää. Helpottaakseen osallisten vaikutusmahdollisuuksia kunta voisi miettiä uusia keinoja kaavoituksesta tiedottamiseen. Paremmalla tiedottamisella alusta alkaen voidaan ratkaista monia ongelmia. Kun asioista puhutaan avoimesti ja perustellaan muutokset ja päätökset niiden taustalla, suhtautuminen voi muuttua.

Herää kuitenkin kysymys, voidaanko puhua todella vuorovaikutteisesta kaavoituksesta, jos täytetään ainoastaan lain vaatimat ehdot. Asioita voidaan perustella eri tavoin ja saada ne näyttäytymään eri valossa. Etenkin pienen kunnan päätöksenteossa yksittäisillä ihmisillä ja heidän arvoillaan ja asenteillaan on suuri vaikutus päätöksentekoon. Myös haastatteluissa tuli ilmi, että osa vastaajista oli sitä mieltä, että vaikuttaminen voi olla kiusantekoa ja että se vain hidastaa päätöksentekoa. Sama havainto tuli esille Peltosen ja muiden (2006, 63) tutkimuksessa.

Näyttää siltä, että kaavamuutokseen tehtyihin huomautuksiin on vaikuttanut ainakin joidenkin huomauttajien osalta Päiväkummun alueella toimiva Hupikumpu sekä muut vanhat kaunat yrityksen ja naapureiden välillä. Naapurit ovat kyllästyneet Hupikummun aiheuttamaan meluun ja lisääntyneeseen veneliikenteeseen. He ovat huolissaan oman tonttinsa rauhasta, jos ranta-alueella lisätään toimintoja vielä nykyisestä. Vanhat kaunat vaikuttavat negatiivisesti naapureiden suhtautumiseen yritykseen nykyään, vaikka yrityksen johtaja onkin vaihtunut ja olosuhteet ovat muuttuneet.

Kestävän matkailun sosiaalista ympäristöä ajatellen kaavamuutos ei edistä kestäväää kehitystä alueen lähiasukkaiden kannalta. He eivät suoranaisesti hyödy millään lailla kylpylähotellin laajentamisesta ja laajennus vähentää heidän viihtyvyyttään alueella. Kylpylähotellin laajentuminen ei vaikuta muihin paikkakuntalaisiin kovinkaan paljon, sillä se ei tule parantamaan palveluntarjontaa paikallisille. Hyötyjinä ovat lähinnä kylpylähotelli, sen asukkaat sekä Karjalohjan kunta. Kunta saa verotulojen kautta tuloja, ja lisääntyvien asiakasmäärien kautta kunta tulee tutuksi laajemmin. Koska sosiaalisesti kestävä kehitys tulisi olla tasa-arvoista ja oikeudenmukaista, pitäisi selvittää, mikä on oikeudenmukaisuutta tässä asiassa. Onko oikein, että muutama naapuri pystyy estämään alueella tärkeän yrityksen kehittymisen? Onko toisaalta oikein, että yrityksen toiminta hankaloittaa naapureiden elämää? Tutkimuksen perusteella voisi kuitenkin päätellä, että muut Karjalohjalaiset, paitsi kylpylähotellin naapurit eivät vastusta kylpylähotellin kehittämistä ja laajentamista, sillä siitä ei ole noussut julkista keskustelua sitä vastaan. Myös muiden kuin naapureiden haastattelut tukivat tätä näkemystä.

Kuten Kytän ja Kahilan (2006, 150-151) elinympäristöä koskevassa tutkimuksessa, myös Karjalohjalla elinympäristön laatutekijöiksi koetaan rauhallisuus, turvallisuus ja luonnonläheisyys. Kaavamuutos on siis ristiriidassa näiden tekijöiden kanssa naapureiden kannalta. Tämä liittyy Litmasen ja Peltosen (2008, 213) näkemykseen siitä, että helposti vastustetaan sellaista, minkä koetaan olevan uhkana omalle alueelle. Naapurit toivovat, että kaikki lisärakentaminen suuntautuisi mahdollisimman kauas heidän omalta tontiltaan. Naapureiden asenteeseen saattaa vaikuttaa epätietoisuus siitä, millainen tulevaisuus kylpylähotellissa todellisuudessa tulee olemaan. Voihan olla, ettei laajennuksella todellisuudessa ole niin suuria vaikutuksia, kuin mitä etukäteen ajatellaan. Törnin ja muiden (2007, 6) tutkimuksessa paikallisten ihmisten suhtautumisesta luonnonsuojeluun ja luontomat-

kailuun tultiin siihen tulokseen, että mitä enemmän ihmiset saavat vaikuttaa alusta lähtien, sitä positiivisemmin he suhtautuvat kehitykseen. Ongelmaksi nähtiin kuitenkin kaikkien toimijoiden saaminen mukaan suunnitteluun. Mielipiteiden selvittäminen ja niistä keskusteleminen toimijoiden kesken voivat auttaa eri osapuolia ymmärtämään toisiaan ja johtaa mahdollisesti kestävämpään lopputulokseen. (Törn, Siikamäki, Tolvanen, Kauppila & Rämetsä 2007, 6.)

Tutkimuksen perusteella kestävä kehitys ei ole vielä kovin tuttu käsite kunnan eri toimijoille. Luottamusmiehet ja yrityksen johtaja näkevät sen tulevan riittävästi huomioiduksi lainsäädännössä. Kestävä kehitys nähdään toisaalta välttämättömänä pahana, niin että sen on pakko ottaa huomioon asioita tehdessä, mutta toisaalta sen ei nähdä olevan esteenä kehittymiselle ja siinä nähdään positiivisiakin puolia esimerkiksi luonnon kannalta. Lohjaan liittyminen vuonna 2013 liittyy Karjalohjan myös Lohjan paikallisagendan piiriin, jolloin kestävä kehitys tulee ehkä tutummaksi päättäjille ja se voidaan saada luontevaksi osaksi päätöksentekoa heti kuntien yhteenliittymisestä lähtien.

Tutkimuksessa nousi esille matkailualan, eli tässä tapauksessa lähinnä Päiväkummun, kehitys ja toisaalta paikallisten asukkaiden välinen kanssakäyminen. Vaikka kaikki naapurit eivät ole varsinaisesti tekemisissä matkailijoiden kanssa, niiden olemassaolo vaikuttaa kuitenkin heidän elinympäristöönsä lisääntyvän melun ja liikenteen kautta. Päiväkummun kehitys puolestaan vaikuttaa huomattavasti heidän elinympäristöönsä näiden häiritsevien tekijöiden lisääntyessä. Voisi päätellä, että ainakin osa naapureista on saavuttanut kolmannen, eli ärsyyntymisasteen, Doxeyn ärtyisyysasteikolla (Rätz & Puczkó 2002, 131-133.). Naapurit eivät kaipaa enää lisää toimintaa alueelle, mutta kunnan päättäjät ovat vahvasti sen kannalla.

Vaikka haastatteluissa kysyttiin perustietoja, kuten ikä ja Karjalohjalla asumisen aika, ei tutkimuksen pienen otoskoon perusteella voi tehdä päätelmiä, vaikuttaako Karjalohjalla asumisen pituus suhtautumiseen kylpylähotellin laajentamiseen tai matkailijoiden lisääntymiseen Karjalohjalla. Kylpylähotellin kaavamuutos kuitenkin tukee Loberin (1995) havaintoa siitä, että mitä lähempänä asukkaat asuvat, sitä todennäköisemmin he vastustavat sitä (Litmanen & Peltonen 2008, 213). Kukaan kauempana asuvista ei vastustanut hanketta, eikä sillä nähty olevan negatiivisia vaikutuksia. Myös Karjalohjalla asumisen tai mök-

keilyn motiivi näyttäisi vaikuttavan muutokseen suhtautumiseen. Ne, jotka hakevat paikalta rauhallisuutta ja luonnonläheisyyttä, suhtautuvat negatiivisemmin muutokseen kuin ne, joille nämä arvot ovat vain ikään kuin lisäarvo Karjalohjalla asumisessa. Koska kaikki haastateltavat olivat keski-ikä paikkeilla, ei iän perusteella voi tehdä päätelmiä heidän suhtautumisestaan kaavamuutokseen tai esimerkiksi valvutuneisuudesta kestävästä kehityksen suhteen.

Olen itse kotoisin paikkakunnalta, mutta en tuntenut haastatelluista ennestään kuin yhden ja nimeltä kaksi muuta. Osa haastateltavista kuitenkin tiesi minut vanhempieni kautta, mikä ehkä helpotti haastatteluun suostumisessa. Ainakaan omasta puolestani tämä ei kuitenkaan vaikuttanut mitenkään haastattelujen toteuttamiseen tai vastauksiin. Koska kyseessä on pieni paikkakunta eikä kylpylähotellin läheisyydessä asu monia kymmeniä ihmisiä, toi haastatteluihin viittaaminen haastetta niiden käsittelyyn, niin että henkilöitä ei tunnista. Oli haastavaa löytää tasapaino tutkimuksen avoimuusperiaatteen ja haastattelujen luottamuksellisuuden välille.

Mielestäni haastattelu sopi menetelmänä tutkimuksen toteuttamiseen, koska osallisten ja lähistöllä asuvien määrä ei ole kovin suuri. Käytettäessä menetelmänä esimerkiksi kyselylomaketta olisi voinut käydä niin, ettei lomakkeita olisi palautunut yhtään kappaletta. Myöskään luottamusmiesten, ja etenkin kaavatoimikunnassa mukana olevien, määrä ei ole kovin suuri, joten tekemällä haastattelun pystyin varmistamaan aineiston saamisen.

Tutkimuksen tavoitteita ajatellen oli mielestäni parempi vaihtoehto valita pienempi määrä haastateltavia useasta eri ryhmästä kuin suurempi joukko vain yhdestä ryhmästä. Tällä tavoin sain paremmin selville eri ryhmien näkemykset kaavaprosessista ja yleisesti matkailusta Karjalohjalla. Olisi kuitenkin ollut hyvä, jos kaikista ryhmistä olisi ollut yhtä monta haastateltavaa. Tällöin tuloksia olisi ollut helpompi verrata toisiinsa ja niiden perusteella olisi voinut tehdä paremmin yleistettävissä olevia johtopäätöksiä eri ryhmien eroista.

Tutkimuksen avulla Karjalohjan kunta sekä kylpylähotelli Päiväkumpu saavat laajemman käsityksen naapureiden ja asukkaiden näkemyksistä ja mielipiteistä liittyen kaavamuutokseen ja yrityksen laajentumiseen. Tutkimuksessa tulevat esille muutkin kuin huomautus-

ten ja muistutusten perusteella esille tulevat mielipiteet. Mielipiteiden selviäminen voi antaa uusia näkökulmia suunnitteluun ja teknisiin ratkaisuihin. Tutkimus antaa myös eväitä kestävän kehityksen huomioimiseen ja tärkeyteen kaavoituksessa sekä muussa suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tutkimuksen tuloksia voidaan soveltaa esimerkiksi muissa kunnissa, joissa on vastaavanlaisia kaavoitushankkeita. Laajemmalla otoksella tutkimuksesta saisi kattavan kuvan eri osapuolten näkemyksistä samasta asiasta ja osapuolet ymmärtämään paremmin toinen toisiaan. Mielestäni olisi mielenkiintoista tutkia naapureiden kokemuksia kylpylähotellin laajennuttua. Olisi mielenkiintoista selvittää, olivatko vaikutukset heidän mielestään sellaisia kuin he kuvittelivat. Toisaalta olisi mielenkiintoista tutkia, onko kylpylähotellin laajentuminen vaikuttanut muuhun paikkakunnan matkailun kehittymiseen. Jos Länsi-Uusimaata halutaan kehittää toimivan yhteistyön kautta matkailukeskukseksi, olisi paikallisten asukkaiden mielipiteitä ja asenteita hyvä selvittää jo hyvissä ajoin ennen kuin suunnitelmia viedään kovin pitkälle. Se auttaisi ohjaamaan suunnittelua ja mahdollisesti välttämään ristiriidoilta ja parhaassa tapauksessa saamaan paikallisväestön tuen taakseen.

LÄHTEET

A 10.9.1999/895. Maankäyttö- ja rakennusasetus. Viitattu 26.8.2009. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Agenda 21. 1993. Earth Summit - The United Nations Programme of Action from Rio. www.un.org, Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development, Resources, Publications. Viitattu 25.9.2009. http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/res_agenda21_33.shtml.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Arola, T. 2002. Vuorovaikutteinen kaavoitus ja kuntalaisten vaikuttaminen. Kansalaisyhteiskunnan, suunnittelun ja päätöksenteon kohtaaminen maankäytön suunnittelussa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Erätuli, K. 2007. Karjalohjan kunnanhallituksen kokous 22.10.2007. Pöytäkirja.

Erätuli, K. 2008a. Karjalohjan kunnanhallituksen kokous 25.2.2008. Pöytäkirja.

Erätuli, K. 2008b. Karjalohjan kunnanhallituksen kokous 30.6.2008. Pöytäkirja.

Erätuli, K. 2008c. Karjalohjan kunnanhallituksen kokous 1.12.2008. Pöytäkirja.

Erätuli, K. 2008d. Karjalohjan kunnanvaltuuston kokous 8.12.2008. Pöytäkirja.

Erätuli, K. 2009. Karjalohjan kunnanhallituksen kokous 23.2.2009. Pöytäkirja.

Eskola, T. 2009. Johtaja, kylpylähotelli Päiväkumpu. Haastattelu 12.10.2009.

Hakanen, M. 2008. Paikallisagenda. Kuntatiedon keskuksen Internet-sivustolla. <http://www.kunnat.net>, Yhdyskunta, tekniikka ja ympäristö, kestävä kehitys.

Hall, C. & Jenkins, J. 1995. Tourism and Public Policy. London: Routledge.

Hartikainen, P. 2007. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Karjalohja Päiväkummun asemakaavan muutos. 19.10.2007. Karttaako Oy, Helsinki.

Hartikainen, P. 2008. Karjalohja kirkonkylä, Päiväkumpu, asemakaavan muutos. Karttaako Oy, Helsinki. Viitattu 26.9.2009. <http://www.karjalohja.fi>, Tontit, Kaavoitus.

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö ja luonto, osa 1. Vuokatti:Suomen pienkustantajat.

Hinkkanen, E. 2009. KHO hylkäsi Karjalohjan Hupikummusta tehdyt valitukset. Kirjoitus Länsi-Uusimaan verkkosivuilla 18.9.2009. Viitattu 4.11.2009. <http://www.lansi-uusimaa.fi>.

Hinkkanen, E. 2008. Vaasan hallinto-oikeus vaati Hupikummun mönkijää esiin. Kirjoitus Länsi-Uusimaan verkkosivuilla 11.6.2008. Viitattu 4.11.2009. <http://www.lansi-uusimaa.fi>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus University Press.

Hupikumpu. Huvittelukeskus Hupikummun Internet-sivusto. Viitattu 30.10.2009. <http://www.hupikumpu.net>.

IVA-käsikirja. 2005. Mitä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on? Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivustolla. Viitattu 23.9.2009. <http://info.stakes.fi/iva/FI/index.htm>.

Johannesburg summit. 2002. United Nations Conference on Environment and Development. Viitattu 3.10.2009. <http://www.un.org/jsummit>, Basic info. http://www.un.org/jsummit/html/basic_info/unced.html

Kaavoitus. Karjalohjan kunnan internet-sivut. Viitattu 30.9.2009. <http://www.karjalohja.fi>, Tontit, Kaavoitus.

Karjalohja. Karjalohjan kunnan internet-sivut. Viitattu 28.9.2009. <http://www.karjalohja.fi>, Perustiedot.

Kauppinen, T. 1999. Kestävä kehitys ja sosiaalisten vaikutusten arviointi. Teoksessa Näkökulmia sosiaaliseen kestävyyteen. Toim. V. Niemenmaa. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Paikallinen agenda 21 –projektin julkaisuja.

Kestävän kehityksen kansallinen kokonaisarvio. 2003. Ympäristöministeriön ympäristön-suojeluosasto. Helsinki: Edita Prima. Suomen ympäristö 623.

Kopomaa, T. & Peltonen, L. 2008. Johdanto. Teoksessa Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Toim. T. Kopomaa, L. Peltonen & T. Litmanen. Helsinki: Yliopistokustannus.

Kyttä, M. & Kahila, M. 2006. PehmoGIS Elinympäristön koetun laadun kartoittajana. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 90.

Käsitteet ja määritelmät. Tilastokeskuksen määritelmä, matkailija. Viitattu 23.9.2009. <http://www.stat.fi>, Tietoa tilastoista, Käsitteet ja määritelmät.

L 5.2.1999/132. Maankäyttö- ja rakennuslaki. Viitattu 26.8.2009. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Lehto, S. 2000. Kokemuksia osallistumishankkeista. Teoksessa Parempaan ympäristön käsikirja keinoja vaikuttaa. Toim. S. Lehto. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:80.

Lehtonen, M. 2009. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja, Karjalohjan kunta. Keskustelu 15.3.2009.

Litmanen, T. & Peltonen, L. 2008. Nimby-kiistojen ymmärtäminen ja selittäminen. Teoksessa Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Toim. T. Kopomaa, L. Peltonen & T. Litmanen. Helsinki: Yliopistokustannus.

Mathieson, A. & Wall, G. 1982. Tourism economic, physical and social impacts. Singapore: Longman Singapore Publishers.

Matkailu. Karjalohjan kunnan Internet-sivusto. Viitattu 28.9.2009.
[Http://www.karjalohja.fi](http://www.karjalohja.fi), Matkailu.

Niemenmaa, V. 1999. Sosiaalista kestävyyttä etsimässä. Teoksessa Näkökulmia sosiaaliin kestävyYTEEN. Toim. V. Niemenmaa. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Paikallinen agenda 21 –projektin julkaisuja.

Partanen, H. 2009. Kunnanjohtaja, Karjalohja. Keskustelu 29.9.2009.

Peltonen, L., Hirvonen, J., Manninen, R., Linjama, H., Savikko, R. 2006. Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Suomalaisen nykytilan kartoitus. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 12/2006. Helsinki: Edita Prima.

Peltonen, L. & Litmanen, T. 2008. Nimby-kiistojen ratkaisumallit. Teoksessa Näkökulmia sosiaaliin kestävyYTEEN. Toim. V. Niemenmaa. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Paikallinen agenda 21 –projektin julkaisuja.

Perustiedot. Karjalohjan kunnan Internet-sivusto. Viitattu 28.9.2009.
[Http://www.karjalohja.fi](http://www.karjalohja.fi), Karjalohja-info, perustiedot.

Päiväkumpu. Kylpylähotelli Päiväkummun Internet-sivusto. Viitattu 26.10.2009.
[Http://www.paivakumpu.fi](http://www.paivakumpu.fi).

Päivänen, J., Kohl, J., Manninen, R., Sairinen, R. & Kyttä, M. 2005. Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Avauksia sisältöön ja menetelmiin. Ympäristöministeriön alueiden käytön osasto. Helsinki: Edita Prima. Suomen ympäristö 766.

Rätz, T. & Puczkó, L. 2002. The Impacts of Tourism. An Introduction. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Julkaisuja C:21.

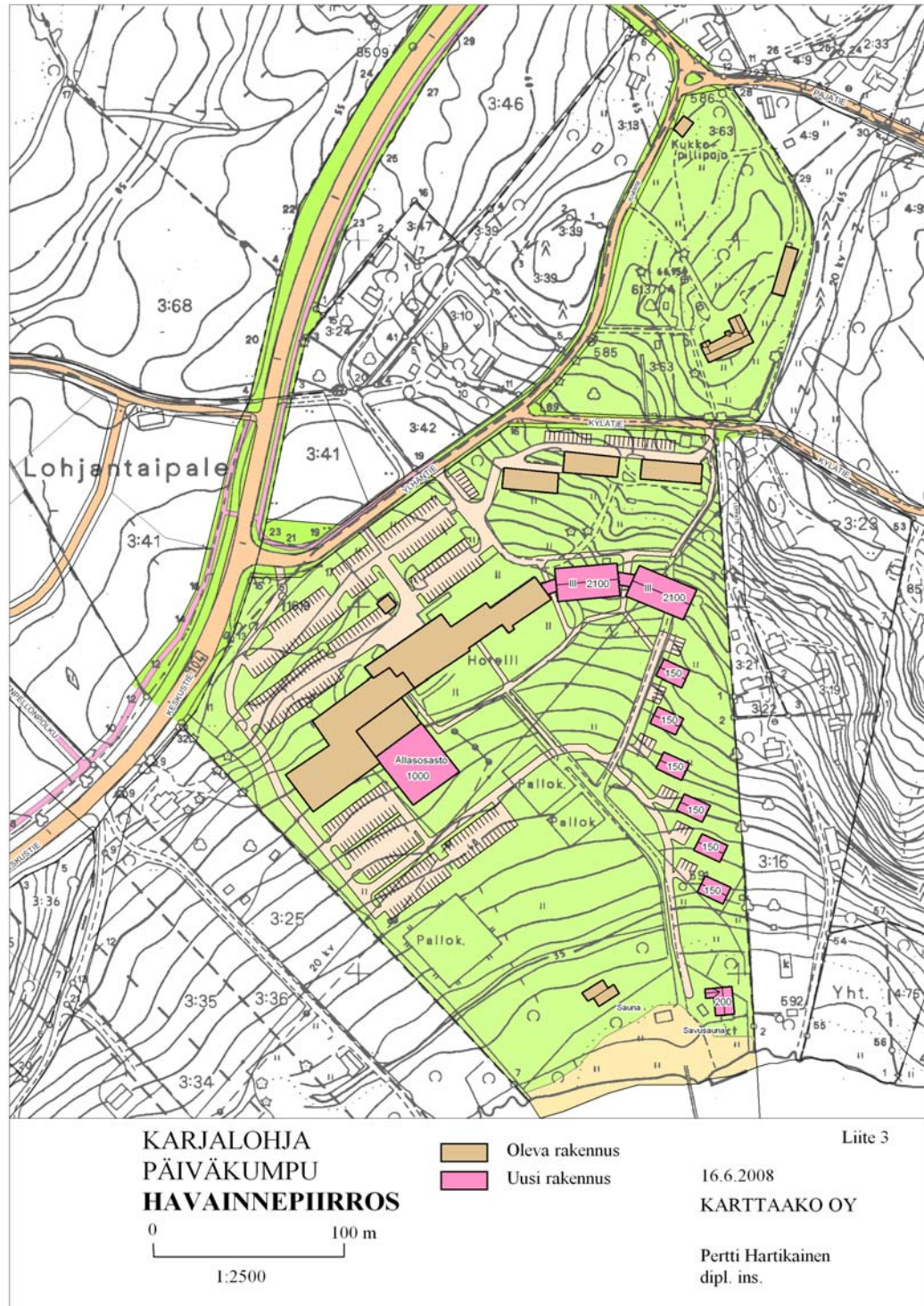
Report of the United Nations Conference on Environment and Development. 1993. Rio de Janeiro 3-14 June 1992. Volume I. Resolutions Adopted by the Conference. New York: United Nations. [Www.un.org](http://www.un.org). Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development, Resources, Publications. Viitattu 3.10.2009.
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/N9283655.pdf?OpenElement>.

- Roininen, J., Horelli, L., & Wallin, S. 2003. Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa. Seurannan ja arvioinnin viitekehys ja menetelmät. Ympäristöministeriön alueiden käytön osasto. Helsinki: Edita Prima. Suomen ympäristö 664.
- Räihä, U. 2000. Kaavoitus on politiikkaa ja vallankäyttöä. Teoksessa Paremmän ympäristön käsikirja keinoja vaikuttaa. Toim. S. Lehto. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:80.
- Rämet, J., Kauppila, P. & Saarinen, J. 2003. Paikallisväestö ja matkailu: kaupungin-/kunnanvaltuutettujen ja johtavien viranhaltijoiden asennoituminen matkailuun Koillis-Suomessa. Naturpolis Kuusamo. Koulutus- ja kehittämispalvelut. Kuusamo: Tutkimuksia 3/2003.
- Sairinen, R. 1994. Ympäristökonfliktit kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Sipilä, M. 2006. Kestävä kehitys näkyväksi, osallistuminen toimivaksi – avauksia maankäyttöön. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Solaris Kylpylät. Solaris kylpylöiden sähköinen esite. Viitattu 28.9.2009. <http://www.solariskylpylat.fi>, esitteet.
- Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. 2006. Kauppa- ja teollisuusministeriön elinkeino-osasto. KTM julkaisuja 21/2006. Viitattu 29.10.2009. [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/\\$file/jul21elo_2006_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/$file/jul21elo_2006_netti.pdf).
- Swarbrooke, J. 1999. Sustainable Tourism Management. Oxon: CABI Publishing.
- Taipaleenmäki, M. 2000. Paikallisagenda 21 on yhteistyötä ja vuoropuhelua. Teoksessa Paremmän ympäristön käsikirja keinoja vaikuttaa. Toim. S. Lehto. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:80.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. p. Helsinki: Tammi.
- Törn, A., Siikamäki, P., Tolvanen, A., Kauppila, P. & Rämet, J. Local People, Nature Conservation, and Tourism in Northeastern Finland. 2007. Ecology and Society 13, 1, 8. Viitattu 6.11.2009. <http://www.ecologyandsociety.org/vol13/iss1/art8/>.
- Viljanen, J. 2003. Kestävä kehitys kuntienmaankäytön suunnittelussa Kokonaisvaltaisesti kestävä kehityksen saavuttaminen kunnissa. Turku: Karhukopio. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 18/2003. Viitattu 29.10.2009. <http://www.ymparisto.fi>, julkaisut.
- Yhteinen tulevaisuutemme. 1988. Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. Helsinki: Ulkoasiainministeriö & Ympäristöministeriö.

YVA-menettelyä edellyttävät hankkeet. 2006. Ympäristöministeriön Internet-sivusto. Päivitetty 14.12.2006. Viitattu 7.11.2009. [Http://www.ymparisto.fi](http://www.ymparisto.fi), Maankäyttö ja rakentaminen, Vaikutusten arviointi kaavoituksessa, Arvioinnin erityistilanteita.

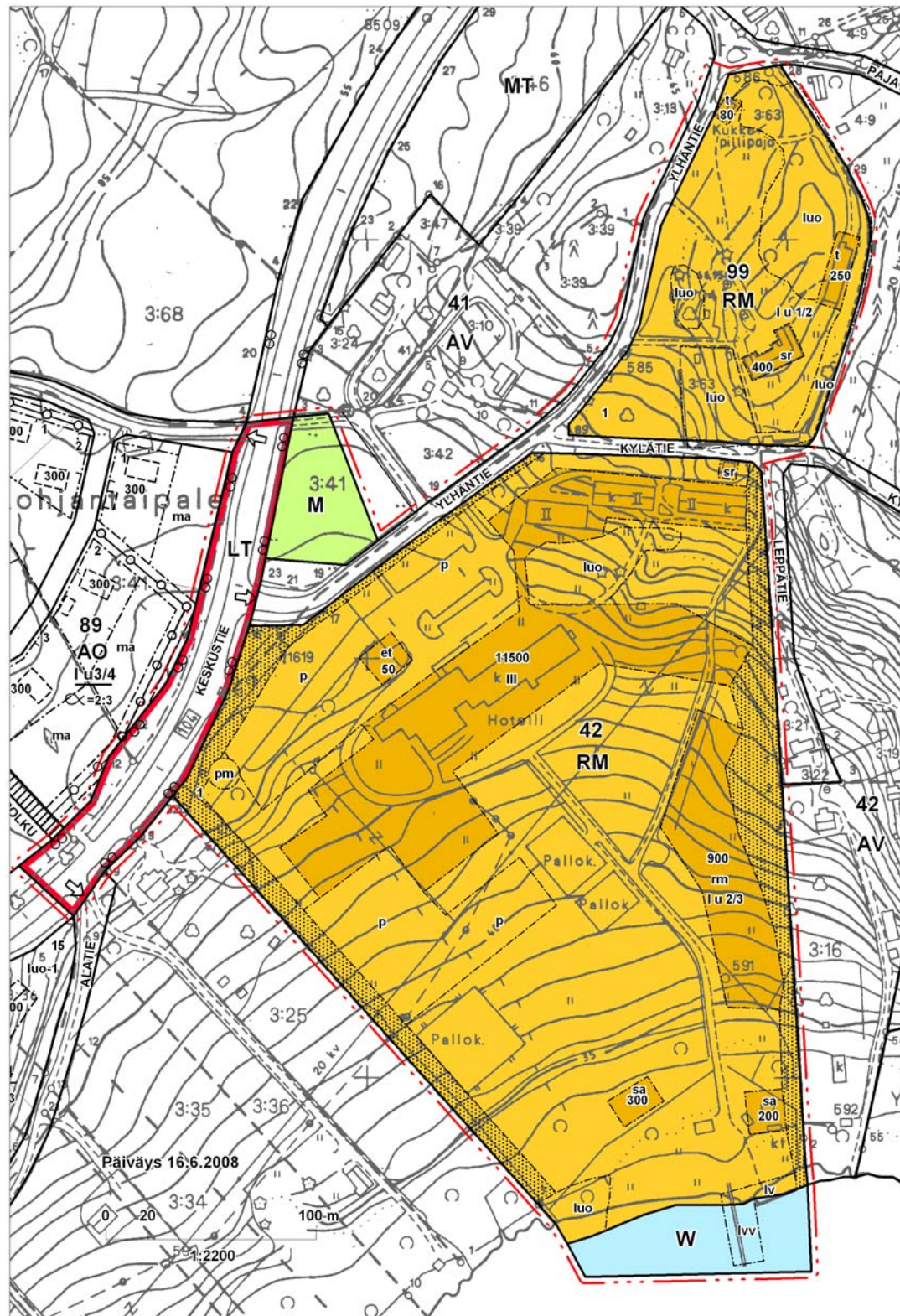
LIITTEET

Liite 1. Havainnekartta Päiväkummun kaavasta

Lähde: Hartikainen 2008.

Liite 2. Kaavakarttaehdotus

Lähde: Kaavoitus.

Liite 3. Haastattelurunko - naapurit ja lähialueen asukas

Taustatiedot

- Ikä
- Koulutus ja ammatti?
- Kauanko olette asunut Karjalohjalle / kuinka kauan ollut loma-asunto ko. paikalla?
- Onko teillä muita siteitä (esim. sukulaisuus) paikkakuntaan?
- Kuinka lähellä kylpylä-hotellia asutte?
- Käytättekö itse kylpylä-hotellin palveluja?

1. Matkailu – paikalliset vs. matkailijat

- Oletteko henkilökohtaisesti tekemisissä matkailijoiden kanssa?
- Miten koette tämän hetkisen matkailijoiden määrän
 - Päiväkummussa
 - Karjalohjalla
- Oletteko huomannut muutosta matkailun luonteessa viime vuosina?
- Näettekö mitään hyvää matkailijoiden määrän lisääntymisessä (ja nykyisessä tilanteessa)?
- Näettekö jotain negatiivista on matkailijoiden määrän lisääntymisessä?
- Mitä uhkia tai mahdollisuuksia näette matkailijoiden määrän lisääntymisessä itsenne tai kunnan kannalta?
- Minkälaiset matkailijat näkee toivotuimpana ryhmänä Karjalohjalla / Päiväkummussa?

2. Kaavoitus

- Onko teillä tunne, että olette saanut tarpeeksi tietoa hankkeesta?
- Mistä olette saanut tietoa?
- Onko eri vaiheista tiedotettu riittävästi? Miten pitäisi tiedottaa?
- Vaikuttaisiko suunnitellun kaavan toteutuminen teidän jokapäiväiseen elämään?
- Kärskiikö alueen viihtyvyys kylpylähotellin laajentumisesta? Miten?

- Kokeeko, että kaavalaajennus vaikuttaisi myös kaava-alueen suojeltujen kohteiden luontoon? Miten?
- Miten vaikuttaa koko kuntaan ja sen asukkaisiin?

3. Osallistuminen / vaikuttaminen

- Onko tuntenut saavansa osallistua?
- Onko tuonut ilmi mielipiteensä? Miten niihin on suhtauduttu?
- Tehtiinkö kaavaan mielestänne riittävästi muutoksia huomautusten perusteella?
- Tunteeko, että matkailijoiden / yrityksen edut menevät asukkaiden edun edelle vai tunteeko olonsa tasavertaiseksi?
- Miten luulee, että omat mielipiteet voisivat vaikuttaa hankkeen etenemiseen, vai vaikuttavatko?

4. Kestävä kehitys

- Onko kestävä kehitys tuttu käsite?
- Mitä se mielestänne voisi tarkoittaa kyseisessä kaavoitushankkeessa ja laajentumissuunnitelmassa?

Liite 4. Haastattelurunko - luottamusmiehet

1. Taustatiedot

- Ikä
- Kuinka kauan olette asunut Karjalohjalla?
- Kuinka kauan olette ollut mukana kunnallispolitiikassa?
- Missä lautakunnissa olette olleet jäsenenä?

2. Ko. kaavoitushanke

- Minkälaisia ajatuksia / keskustelua kaavoitushankkeesta on noussut sen valmisteluvaiheessa? Esim. sen tarpeellisuudesta..
- Miten näkisi Päiväkummun laajentumisen vaikuttavan kuntaan ja sen elinvoimaisuuteen / paikallisiin asukkaisiin / Päiväkummun lähellä asuviin? Keihin vaikuttaa ja millä tavalla (positiivisesti, negatiivisesti, miten?)?
- Mitkä muutoksista ovat merkittäviä, miksi?
- Näkeekö matkailijoiden määrän kasvun Karjalohjalla tarpeellisenä?
- Mitä positiivista/ negatiivista näkee matkailijoissa ja niiden määrän lisääntymisessä? Entä näkeekö uhkia/mahdollisuuksia?
- Katsooko, että kaavaan on tehty riittävästi muutoksia huomautusten perusteella?

Liite 5. Haastattelu - yrityksen johtaja

1. Taustatiedot

- Ikä
- Koulutus
- Kuinka kauan olette ollut johtajana?
- Onko Karjalohja jotain muuta kautta tuttu?
- Asutteko itse Karjalohjalla?

2. Päiväkumpu / Matkailijat

- Mistä lähtien Päiväkumpu on ollut osa Solaris kylpylöitä?
- Miten asiakkaat jakautuvat vuodenaikojen mukaan?
- Mitkä ovat Päiväkummun suurimmat matkailijaryhmät?
- Kuinka suuri osa asiakkaista tulee kunnan ulkopuolelta?
- Mikä on Päiväkummun rooli/tarjonta Karjalohjalaisille?
- Tekeekö yhteistyötä muiden yrittäjien kanssa? Minkälaista yhteistyötä toivoisi?
- Onko matkailijoiden määrä kasvanut viime vuosina?
- Kuinka paljon Teidän mielestä Karjalohjalla yleisesti on mahdollisuus lisätä matkailijoiden määrää?
- Näkeekö mitään negatiivista matkailijoiden määrän lisääntymisessä?

3. Suomen matkailustrategia

- Oletteko perehtynyt Suomen matkailustrategiaan?
- Onko matkailustrategia vaikuttanut jotenkin Päiväkummun kehittämissuunnitelmiin?
 - Näkyvätkö strategian strategiset painopistealueet jotenkin Päiväkummun suunnittelussa/kehittämisessä?
 - 1) matkailukeskusten kehittäminen – onko halua tähän suuntaan?
 - 2) Teemapohjaisten tuotteiden ja palvelujen kehittäminen

Miten strategian läpikulkevat teemat, kestävä matkailu turvallisuus ja suomalaisuus näkyy Päiväkummun toiminnassa ja uudistuksessa?

- Miten kestävä kehitys näkyy Päiväkummun toiminnassa?

4. Kaavoitus

- Mistä tarve laajentaa nousi?
- Onko pitkään suunniteltu?
- Minkälaista palautetta tullut? (muuta kuin huomautukset kaavasta)
- Osasitteko odottaa vastustusta kaavaa kohtaan?
- Miten suhtaudutte kaavaan tehtyihin muutoksiin?
- Kuinka paljon kaavamuutokset muuttavat suunniteltua laajentumista ja sen luonnetta? Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia sillä on?
- Miten muutos mielestänne vaikuttaa paikallisiin asukkaisiin ja naapureihin?
- Lisääntyvätkö työpaikat laajennuksen myötä? Kuinka paljon?

Liite 6. Kylpylähotelli Päiväkumpu järveltä päin

Kuva: Hartikainen 2008.

Liite 7. Kylpylähotelli Päiväkummun sisäänkäynti

Kuva: Heidi Lehtonen.

Liite 8. Ilmakuva kylpylähotelli Päiväkummusta

Kuva: Hartikainen 2008.